

Anul III. — 1878.

SCÓLA ROMÂNĂ.

FÓIE LUNARĂ

pentru

inaintarea educațiunei și instructiunei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Edată și redactată

de

VASILE PETRI.

Făscióra III, pe Decemvre.

Sumar:

Ioan Amos Comenius (fine). — Serbarea liceului Mateiú Basarab. — Lectura foilor pedagogice. — Cum se se clădescă casele de scólă? — Din computul cu frângerí vulgare (urmare). — Lecțiuní din geometrie în scóla poporală. — Lecțiuní din geografie pentru scóla poporală. — Tractarea practică a unor bucăți de lectură (urmare). — România-Jună din Viena. — Statistica scólelor din comitatul Săbiului în anul 1878. — Varietăți. — Bibliografie.

SĂBIU 1878.

Tiparul tipografiei arhidiececane.

SCÓLA ROMÂNĂ.

FÓIE LUNARĂ

pentru

înaintarea educațiunei și instructiunei.

Redactată de

VASILE PETRI.

ABONAMENTUL:

Pe un an 4 fl. v. a. — pe o jumătate 2 fl. v. a.
Pentru România: pe un an întreg un galben.

PRENUMERAȚIUNILE

sunt a să adresa la: Redacțiunea „Scólei
Române“ în Săbliid (Hermannstadt, N.-Szeben).

Ioan Amos Comenius.

Născut la 28 Mărțișor 1592, mort la 15 Noemvre 1681.

(Fine).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

III.

Cea mai celebră însă din toate operele lui Comenius a fost fără îndoieală *Orbis pictus*. Până în ziua de astăzi, când se amintesc numele acestui pedagog, ne gândim mai întâi și de multe ori exclusiv numai la cartea acesta. Adevărat, că ea nu a străbătut în cercuri așa de întinse ca „*Janua linguarum*“, dară s'a ținut mai mult timp în stima publicului. Patru edițiuni au apărut, pe când autorul era încă în viață (1656—1681); edițiunile publicate după mórtea lui sunt din ce în ce tot mai „augmentate“ și mai „emendate“, până când în urmă ele abia mai sémână cu originalul.

Titlul complet al cărții în edițiunea a doua (1659) este: „*Ioh. Amos Comenii Orbis Sensualium Pictus. Hoc est: Omnium fundamentalium in mundo rerum et in vita actionum Pictura et Nomenclatura.*“ (Lumea sensuală depinsă. Adecă: Pictura și nomenclatura tuturor lucrurilor mai de frunte din lume și a lucrărilor din viață).

Testul cărții și planul materiei sunt ca în „Janua linguarum“, capitulele însă sunt mai mici și din cauza acesta mai număróse — 150 de tóte. „Învițațiunea“ (întroducerea) și „încheierea“ au forma unui dialog între învățator și scolar; capitulele cealalte se compun din descrierea obiectelor tractate și în „Janua linguarum“. Proposițiunile sunt cât se póte mai simple, de comun numai primare. Lângă testul latin stă din cuvânt în cuvânt testul nemțesc; în o a treia columnă se află substantivele și adiectivele din test, éráși lătinesce și nemțesce, și adecă substantivele în nominativul singular cu indicarea genului și a declinațiunei, ér adiectivele cu indicarea móțiunei lor.

Fiecare capitlu are în frunte numărul curent, titlul capitlului în limba latină și lângă titlu imaginea séu desemnul obiectului descris. Părțile principale ale desemnului sunt numerisate; aceleași cifre se află apoi și în test la proposițiunile relative.

Între „învițațiune“ și între primul capitlu, autorul a intercalat un „alfabet figural“, bună óră ca în Abcdarele de imagini din ȕilele nóstre.

Acest alfabet la Comenius are forma urmátóre :

Imaginea	Proposițiunea	Litera	
cióra	cornix f. 3. cornicatur	} á á	A a
	cióra croncănesce		
iepurele	lepus m. 3. vagit	} vá	V v
	iepurele se vaetă		

Nu mai puțin interesantă și instructivă tot odată este prefața, în carea autorul esplică învățatorului scopul și întocmirea cărții. Ne convingem și din partea acesta, că nimic n'a scăpat din vederea acestui mare pedagog la compunerea lui „Orbis pictus“. El s'a îngrijit, cum se se învețe cetirea cu ajutorul alfabetului figural, fără ca scolarul să se tortureze cu „slovenitul“ tradițional; cum se se deprindă limba maternă și se se învețe cu mai multă înlesnire limba latină; cum se se escite în scolar atențiunea și voia nu numai de a desenma și el imaginile din carte, ci de a învăța

cu plăcere și nesilit de nime etc. Pre noi însă ne interesază cartea lui Comenius din alt punct de vedere. „Orbis pictus“, pe cât se scie, este prima încercare de a se folosi imaginea ca mijloc de învățatură; pe urma lui au venit apoi: „Abecedarele de imagine“, „cărțile ilustrate“, până și „icónele pentru învățământul intuitiv“. Este însă o mare deosebire între măiestru și unii din epigonii în ceea ce privește imaginea ca mijloc de învățământ. Pe când măiestrul cerea, ca obiectul de predare să se presinte scolarilor în natura și numai când acesta ar fi cu neputință, să se întrebuințeze imaginea, epigonii se opresc cu desevrșire la imagine, luându-o de basă exclusivă a învățământului. Procedura acesta negreșit e mai ușoră și mai comodă, dar nu e corectă; căci adevărata pedagogie ȳice: „ântâiū *obiectul*, apoi *imaginea*“. Tipul este un surrogat, de care ne folosim numai în cas de extremă necesitate. Înțelegem, ca la orașe mari, unde copii n'au mai văđut boi, vaci, capre, oi, pomii, păduri, isvóre etc., învățământul să se bazeze pe imaginile acestor obiecte; dar ce caută ele în cărțile merite pentru copii de țeran, pentru cari obiectele în natură sunt lucruri de tóte ȳilele? Se sperăm însă, că acest abus va înceta cu atât mai curund, cu cât în timpul din urmă s'a rădicat o reacțiune energică în contra lui.

IV.

Originală și escelentă tot odată este cãrticica „Scóla maternă“ séu învățaturii pentru o mai bună creștere a junimei în casa părintescă și spre a o pregăti pentru scólele publice.

În întroducere Comenius demustră cu citate din sânta scripturã, că copii sunt averea cea mai prețiosă din lume, mai scumpă decât tot aurul și argintul. Abstractiune făcend dela păcatul strămoșesc, ei nu s'au întinat încă prin nici un păcat și ne pot servi drept oglindă de modestie, amicitate, concordie, bunătate și de alte virtuți creștinesci. Dar nu este de ajuns a-i educa numai trupesce, ci se cere a ne îngriji în același timp și de sufletul lor, crescându-i întru pietate și moralitate și deprindându-i în limbă și în cunoscințe folositóre. Acestea ei nu le pot

învăța de sine; de aceea Dđeu a impus părinților „datoria educației“, cari însă fiind și dinșii adesea împiedecați séu necapaci de a face acésta, se vor folosi de concursul scólelor publice. Ar fi însă o mare eróre a începe educația numai dela întrarea copiilor în scólă, din contră ea trebuie a se începe îndată după nascere, ca astfel copilul, când intră în scólă, să fie până la un grad óre care deja educat și instruat.

După aceea Comenius arată pe scurt problemele educației din periodul acesta și enumără tóte mijlócele, cu ajutorul cărora se pot rezolvi sigur problemele statorite, mai ales dacă se va ținé séma de natura copiilor și de desvoltarea lor succesivă.

Ce privesce pietatea, copilul trebuie să scie, că este un Dđeu, că Dđeu este pretutindenea de față, vistiarul bunătăților și pedepsitorul fără-de-legilor, de care prin urmare trebuie să ne temem și să ascultăm, pre care trebuie să-l iubim și chiamăm într'ajutor și carele, fiind vrednici, ne va lua la sine în cer. Afară de acésta copilul se mai învețe de rost: vre-o câte-va rugăciuni, credeul, 10 porunci și unele din cântările bisericesci. — Cu privire la moralitate, copilul se deprindă la cumpătare în mâncări și beuturi, la curățenie, la respect cătră mai-marii séi, la ascultare, iubire de adevér, dreptate, binefacere, diligență, tăcere (unde este delipsă), răbdare, complesanță și prevenire față de superiori, la purtare morală și cuviincioasă. Mijlócele pentru ajungerea acestor scopuri sunt: exemple bune, învățături scurte, deprindere și disciplină corespunđetóre.

Atâta cu privire la educație; cât pentru instrucție, copilul se-și însușescă: cunoscințe, activitate, limbă.

I. Cunoscințele: 1. din istoria naturală copilul se cunoscă: elementele, unele din fenomene, pomi, flóri, fructe, animale și adecă părțile esterne ale corpului și funcțiunile lor; 2. din optică: lumină și întunec, colorile comune și numele lor; 3. din astronomie: sóre, lună și stele, resărirea și apunerea lor, crescerea și scăderea ȓilelor; 4. din geografie: casa părintescă, curtea, grădina; oraș, sat, livadă, pădure, deal, ríu etc.; 5. din cronologie: ȓile și ani; oră, ȓi, săptămână, an — serbători;

6. din istorie: aducerea aminte de întâmplările de eră, de un an, de 2 și 3 ani; 7. din economie: membrii familiei și datorințele lor în casă; ce va se țică: proprietate? 8. din constituțiunea patriei va fi greu a esplica copiilor, ce numim consul, cetățen etc.; în locul acestora vor învăța „rudimentele conversațiunei politice“, fiind cu luare aminte d. e., când cine-va vorbesce, făcând deosebire între glumă și serioșitate. Fabulele și alte narațiuni compuse cu spirit încă vor forma un bun mijloc de cultivare.

II. Activitatea. Copii sunt dela natură activi; se nu-i împiedecăm dela acésta, ci mai virtos se grijim, ca se nu le lipsescă lucrul nici pe un moment. Copii se fie furnici! Dar ca se nu se vatem la lucru, nici pre sine, nici pre alții, în loc de instrumente se li-se dea jucărei, cuțite de plumb séu de lemn, pluguri, căruțuri etc., cu cari jucându-se, corpul lor va deveni mai sănătos, spiritul mai forte, membrele mai îndemânaticе. „Altă ocupațiune copii nu au, lenea însă e mórtea corpului și a spiritului.“ Începutul acestor deprinderi în mehanică și arte se face deja în anul prim, când copii își deschid gura, ca se mânânce, când își înalță capul, ca se caute în giur de sine, când își îndreptă ochii asupra unui obiect etc. În anul al doile învață apoi a fugi, a juca, a aprinde și a stinge (focul, lumina), a duce (ceva), a aședa la un loc, a rădica, a arunca, a rostogoli, a sparge, a tăia, a clădi, a lega și deslega etc., ceea ce nu numai se li-se permită, ci încă se li-se și arate. În anul al patrulea, al cincilea și al șeselea se vor ocupa cu tot felul de lucruri și clădiri (architectatio), și este necesar a se ocupa; căci „nu e semn bun, când un copil trândăvesce séu se preâmbă.“ Afară de acésta se li-se dea ocașiune séu îndemn direct a desemna și a scrie, formând mai întâi cu creta („cei sêraci cu cărbune“) puncte, linii, cărlige, cruci etc. după plac. Prin acésta li-se va deprinde mâna pentru scrisul ulterior, însușindu-și în același timp și concepțele: punct, linie etc.

Paralel cu aceste ocupațiuni și deprinderi fizice merg altele, cari privesc inteligența și limba, și adevă: 1. Dialectica, învățând aici prin conversațiune și deprindere a destinge între

întrebare și răspuns și a răspunde precis la întrebarea cutare. 2. Aritmetica, învățând aici mai întâi a face deosebire între mult și puțin, a număra înainte până la 20 și 30, a înțelege, că 15 e mai mult de cât 13, că $3 + 1 = 4$ etc. și a ști, care numere se numesc părechiate și care nepărechiate. „Mai departe a merge nu e de folos, ba chiar spre stricăciune.“ 3. Geometria: deosebire între mare și mic, scurt și lung, lat și îngust; apoi unele figuri, precum cercul, crucea etc.; unele măsuri și ponderi, mai încercându-se înșii a măsura și cumpeni. 4. Musica. „Acésta ne este prin escelință înăscută; căci îndată ce venim pe lume, cântăm fără încetare cântul paradisului, care ne revocă în memorie păcatul strămoșesc: A, A, E, E!“ (?) De altmintea nice este cu puțință și nice bine a opri pre copii să nu plângă. Abia de doi ani, ei ascultă cu plăcere o cântare armonioasă, chiar și musica instrumentală; de aceea se-i și facem a asculta cu atențiune cântările de acasă și din biserică și se cânte și dinșii împreună, ba se pot deprinde chiar pe instrumente pentru copii. În fine se învețe a cânta unele versuri și cântări bisericesci de rost.

III. Limba. 1. Gramatica. Șese luni după nascere, de comun însă la un an, copii încep a rosti sunete, silabe și cuvinte în graiul lor. În anul al doile și al treile se-i adstrîngem a vorbi clar și precis. Mai târziu se-i deprindem a numi potrivit și a exprima limpede tot ce ved și fac în casă. „Ce înțelege copilul, se fie în stare a și spune.“ 2. Retorica. Copii înțeleg de timpuriu minele și gesturile noastre; mai târziu vor înțelege și figurile mai ușore și le vor imita. 3. Poesia. Copii au de mic pricepere pentru rimă și ritm; de aceea se le vorbim și cântăm de timpuriu în forme poetice și se-i facem să învețe și dinșii câte-va versuri morale de rost. În modul acesta ei vor simți ușor deosebirea între forma poetică și prosaică.

Cât anume se se învețe în periodul acesta din fie care obiect, nu se pôte determina după an și lună, ca în scólele cealalte, ci numai în termeni mai generali, odată pentru că nu toți părinții sunt în stare a observa acasă o ordine mai rigorosă, apoi pentru că copii în periodul acesta nu sunt egali în dezvoltarea lor spirituală.

Pre lângă tóte acestea sē mai avem în vedere încă și prosperarea fizică, sănătatea și tăria copiilor. Grija acēsta privesce în prima linie pre mamă. Înainte de nascere mama sē se pórtē cu luare aminte și sē se róge lui Dđeu cu pietate (urmēză o rugăciune acomodată). După nascere începe datoria ei de a-și lăpta copilul. Datina de a lua o doică este condamnabilă, pentrucă lovesce în legile divine și ale naturei; numai când mama pătimește de un morb lipicios sēu este o muiere depravată, numai atunci sē se concrédă copilul unei lăptătóre străine. La alegerea ei însă sē fim cu tótă precauțiunea, de óră ce primul nutremēt este de influință nu numai asupra prosperării fizice, ci și asupra spiritului și caracterului copilului. Nutremētul, afară de laptele matern, sē fie priincios sănătății, prin urmare sē se evite: arome, vin, vinars, medicamente etc. La căutarea copilului sē fim cu tótă precauțiunea, aducându-ne aminte, că „este mai prețios decât aurul, dar mai slab decât sticla“. Sē bāgăm de sēmă, ca sē nu se vateme căđēnd, sē-l ferim de prea multă căldură și recelă, de prea multă māncare și beutură, de fómē și sete. Sē începem de timpuriū a întroduce óre care ordine în ceea ce privesce timpul, când copilul sē se culce, sē se scóle și sē mánānce etc. Pentru ca sē nu lipséscă copilului nici mișcarea trebuinciosă, sē-l legānām și sē-l purtām, ér mai târđiū sē-i desemnām un loc liber și sigur, unde sē se alerge și sē se jóce de capul sēu, însă sub paza unei îngrijitóre. În fine sē concedem copilului tot felul de petreceri nevinovate, oprindu-l singur numai dela acelea, cari sunt în contra pietății și moralității.

Și când este timpul cel mai potrivit de a resēdi tinerele plāntute în grădina scolară? Acēsta sē nu se facă înaiute de anul al șeselea, odată pentru că învățătorul nu s'ar poté ocupa cu fie care copil în parte, apoi pentru că înainte de timpul acesta creerii copilului nu sunt destul de desvoldați și întăriți, pentru a îndura fără daună încordările spiritului. — Înplinind însă anul acesta, copilul sē nu se mai rețină dela scólă, de o parte fiind că timpul de șese ani este de ajuns, pentru ca copilul sē-și însușescă cultura domestică indicată mai sus, de altă parte pentru că din lipsa unei

ocupațiunii mai serioase, ar luneca ușor la deprinderi neiertate. Nici într'un cas însă se nu ducem pre copil la scôlă fără nici o pregătire, bună oră „ca pre viței la tîrg“, și cu atât mai puțin se-l amenințăm și se-l spăriem cu scôlă; din contră se-l preparăm de timpuriu pentru timpul, când va merge, împreună cu alți copii, la scôlă, spre a învăța și a se juca. Se-i spunem tot odată, cât de frumos este a âmbლა la scôlă și învățând a se face un bărbat brav. Afară de acesta se-i însuflăm iubire și încredere cătră învățator, ér învățatorul la rîndul sêu se primescă pre copil amicabil, se vorbescă blând cu el și se-i dăruiescă o carte, o iconă sêu alt ceva, firesce pre lângă întorcerea prețului din partea părinților. Mai ântâiu de tôte însă se nu uite părinții, când își duc copii la scôlă, a invoca darul celui de sus (urmază éráși o rugăciune acomodată).

Écă pe scurt cuprinsul „scôlei materne“. Și dacă Comenius nu ar fi scris alt ceva în vieța sa, singură cărticica acesta ar fi de ajuns, pentru a-l numera între pedagogii cei mai mari din lume. Nime, înainte de el, nu a tractat educațiunea din etatea antescolară cu atâta serioșitate și pîtrundere, nici chiar Platone și Aristotele. Pedagogul de profesiune nu se va scandalisa de terminii scientifiçi, pre cari Comenius i-a folosit la specificarea problemelor și a mijlócilor de educațiune în primul period al vieții; el scie, că terminii nu sunt meniți pentru aplicarea în pracsă, ci numai pentru enumerarea teoretică, în dosul căreia se ascunde marea idee, că „rădêcinele tuturor sciințelor și arților pornesc în fie care copil în etatea cea mai fragedă și că nu este nici cu neputință și nici greu chiar a clădi totul pe bazele aceste, îndată ce făptura rațională va fi și tractată rațional.“ Este însă prea remarcabil, că toți pedagogii mari au simțit necesitatea de a se adresa cătră mame spre a le lumina asupra chiemărei lor de educătore. Așa a făcut Comenius, așa a făcut după el Rousseau, Pestalozzi, Jan Paul și alții. Toți au recunoscut, că dacă e vorba a rădica un popor din decădință, acesta nu se pôte face decât dându-i o educațiune mai bună — a casă și în scôlă.

Serbarea liceului Mateiŭ Basarab.

La 16 Noemvre, în ziua când biserica serbeză aducerea aminte a evangelistului Mateiŭ, corpul profesoral și junimea liceului Mateiŭ Basarab din capitală au serbat ziua patronului acelu institut. La 8 ore dim. s'a cântat liturgia în biserica St. Apostoli, care e chiar în curtea liceului, de cătră Em. S. Episcopul de Buzău, și apoi invitați, profesori și elevi, s'au adunat într'una din salele liceului, frumos împodobită pentru ocaziune. Acolo s'a cântat mai întâiŭ Cântecul latinului de cătră corul liceului, apoi directoarele acelu institut, d. Șeicar, a pronunțat câte-va cuvinte, după care d. profesoar Frollo a rostit un forțe frumos discurs, din care reproducem următoarele părți:

Prea Sante părinte și domnilor!

În calitate de creștini, d-vóstră serbați astăzi memoria unuia dintre apostolii cei mai mari; în calitate de cetățeni, memoria unuia dintre voievozii cei mai vestiți. Ca biserica, are și patria într'un sens óre-care pe sfinții săi, și-i place să audă repetându-se cât mai des numele lor. Ea scrie numele acesta în istorie, îl cântă în poesii, îl povestesc în legende, îl sapă în litere mari pe acrotierile monumentelor; sub invocațiunea acestui nume se aruncă junimea în focul bătălielor, sub auspiciile lui cei înțelepți chibzuesc despre sórtea poporului, cu numele acesta ne botezăm copii, sub acest nume inaugurăm întreprinderile și instrucțiunile cele mai felurite. Este un cult adevărat și analog cu acela al sântilor părinți propriu diși, dar ale cărui motive nu se gândesc toți de a le cerceta și de a le cumpăni cât trebuie. Înțelege óre printr'insul societatea de a răsplăti meritele unor bărbați repausați de mult, și care nu se mai pot bucura de această glorie târzie? Séu socotesce, că numele croilor, gata la orí ce chiamare, se scobórá din cer și vin a ocroti vechia moșie séu a însuffla cugetări sănătoșe în peptul urmașilor? Orí se crede cum-va îndreptățiță a se fali de isprăvile unui trecut, pe care prezentul nu mai este în stare, póte, de a-l reînnoi?

Écă, domnilor, nisece întrebări, ce mi le-am făcut insu-mi, de-când mă însărcinai a vă spune câte-va cuvinte de ocasiune pentru sərbătorea de faţă, întrebări, cărora le voiŭ răspunde îndată arătându-vă, în ce sens liceul nostru pörtă numele lui Mateiŭ Basarab, și ce fel de îndatoriri speciale ni le împune nouă numele acesta . . . .

Fapta cea mai caracteristică dintr'ale lui Mateiu Vodă, este înlocuirea limbei slavone prin cea românescă în viața religioasă și civilă. S'a ȃis, d-lor, că religiunea creștină a fost aceea, care a scăpat esistența națională a popórelor balcanice. În privința Românilor este mai esact a ȃice, că religiunea a contribuit puternic la scăparea naționalității, și că în ori ce cas i-a ferit de a se împărtăși de sörtea rezervată, într'un apropiat viitor, anticei semilune. De altminteala religiunea creștină singură n'ar fi împedecat, ca Grecii séu Slavii să ne prenumere astăȃi între ai lor. Acésta o împedecă limba nóstră, și, emancipându-o, Mateiŭ Basarab pregătia nemurirea politică a României; pe lângă acésta introducând graiul poporului în viața publică și încredințându-l scrierii și tiparului, el prefăcu ceia ce era numai un dialect într'o limbă propriu ȃisă, interȃise acesteia de a se dumica, dete traiului comun un organ comun și, fără de a fi el însuși un scriitor de profesiune, fu cu tóte aceste un întemeietor și părinte al literaturii naționale. Apoi, el recomandă opera proprie unor scóle înființate din nou și unor tipografii susținute c'o liberalitate, care va rămânea vestită în analele țerei, în cât semințele aruncate de dînsul au putut se priéscă în modul cel mai mulțămitor, chiar în timpuri de turburare și de urgie. Când se va scrie o istorie a culturii române, străinii, care ne înnegresc necunoscându-ne, vor afla cu mirare, cum-că nici Muntenia Basarabilor, nici Moldova lui Vasile Lupu și a Cantemirilor n'au fost, fața cu popórele cele culte învecinate, inferióre României unite de astăȃi, ba chiar au întrecut România de astăȃi într'un punct esențial, și anume că, pe când cultura nóstră este pasivă și împrumutată, cultura română de atuncî esercita o misiune activă în mai multe direcțiuni, dar mai cu sémă în direcțiunea Rusiei, acelei Rusii, domnilor, care a uitat de un

mare timp binefacerile noastre cele vechi, precum o vedurăm adineori uitând serviciurile noastre cele noi.

Ca se eşim din condiţiunea noastră de vasalitate şi cerşitorie intelectuală, multe sunt încă de făcut şi atâtea, în cât ori ce tiner de inimă ar putea să aflu câte una potrivită cu mijlocele lui, şi să dica: pe acesta o voi face eu. Scim cu toţii, că lucrările cele mari nu se sèvresesc fără mari osteneţi; cu toate acestea, meritul iniţiativei compensază adesea mediocritatea resurselor, şi în această privinţă mai lesne este la noi, de cât la alte naţiuni mai înaintate, ca să-şi dobândescă cine-va un loculeţ la ospetul nemuririi. Precedentele vom putea a le afla mai totd'a-una în istoria celor mai iluſtri dintre străbuni, şi datoria noastră nu este atât de a nascoci lucruri noi, cât de a întinde şi împlini ceea ce străbunii au început; ér unde este vorba de limba şi literatura ţerii, de nicăiera nu vom lua auspiciuri mai salutare, decât de la fericita memorie a patronului nostru; nici într'un mod nu ne vom arăta recunoscători cătră dînsul mai bine decât dovind, că am înţeles marea lui cugetare şi înriurirea posibilă a acesteia asupra sorţii patriei comune.

Astăzi, domnilor, când a încetat de abia curioſa anomalie d'a nu se găsi în scólele române secundare nici o catedră specială de limba română, trebuie ca să ne apucăm de lucru cu toţii şi se recăştigăm timpul pierdut. N'am trebuinţă d'a vă esplica direcţiunea, ce o reclamă studiile şi esereitările scolastice în această materie: o asemenea sarcină aparţine specialităţii unora din onor. mei colegi, care au şi talentele şi esperiinţa cuvenită. Înmi permit numai a observa tinerilor nostri elevi, că mare eróre ar fi din parte-le, dacă ar crede, că datoria d'a cultiva limba şi literatura părintescă să fie numai acelora, care vor face profesiune de ómeni de litere, ér nu a acelora, care se vor destina altor cariere. Limba, d-lor, este a tuturor, pentru că toţi o vorbesc; ea trăiesce şi se desvóltă prin intervenirea tuturor, chiar şi a acelora, ce nu sciu carte, şi d-vóstră sciţi prea bine, ce comóre stau ascunse în graiul poporului, şi cu ce tragere de inimă sciinţa modernă se ocupă a-l întreba. Un om cult dară, ori care să-i fie profesiunea, nu numai trebuie

să-și mânuiască limba ca un om cult, ci trebuie încă să se intereseze la propășirea ei prin toate mijlocele și să fie chiar misionarul omenilor de litere între mulțimile inculte.

Aceste cuvinte s'ar fi putut rosti și către studiosii din ori ce alt institut al țerii. Pentru d-vastră trebuie să mai adaug, că sub numele lui Mateiș Basarab vi s'a încreșinat un stég sânt, vi s'a hotărât o țintă particulară: aceea adevă d'a fi oglinda celorlalte scóle în ceea ce privesce cultura limbei ș'a literaturii române. Nu programele, d-lor, nici legile, nici regulamentele, cari sunt comune tuturor scólelor congenerice, sunt ceea ce constituie individualitatea și autonomia adevărată a unui institut de învățământ, ci óre-care nobilă și frumoasă cugetare concretă, care să stîrnescă zelul învățătorilor și elevilor, și, trecënd ca o lozincă la rëndurile ce se recrutează neconșentit din afară, să creeze între toți o fecundă solidaritate. Eu unul înmă aduc aminte, că am cunoscut în alte timpuri ilustrul seminar dela Padua, deși n'am avut sórtea de a studia într'insul, și nu pot uita nobila mândrie, cu care institutul acela se împodobia de triumfuri repurtate de elevii săi pe tărémul literilor latine. O scólă, din care în secul XVIII eșiseră un Facciolati și un Forcellini, trebuia neapărat să aibă într'al XIX pe un Furlanetto și se urmeze neconșentit a produce latiniști bunți: altmintrelea ar fi protestat chiar ecurile acelor săli antice și auguste. Dea cerul, ca ceea ce a fost pentru literile latine seminarul dela Padua, să fie în viitor pentru literile române liceul Mateiș Basarab! Dea cerul, ca în ziua, când România va fi pus în mișcare óstea sa intelectuală, să se șică pretutindenea, că batalionul cel mai vitéz s'a format între aceste ziduri!" —

Serbarea acésta va păstra un frumos loc în amintirea elevilor și persónelor, ce au luat parte; ea s'a încheiat printr'un banchet oferit de directore, la care au luat parte toți invitații, între care au fost: Em. S. episcopul Inocenșin, d. Zalomit, rectorele Universității, d. directore al liceului St. Sava, d. Mano, capul divisiunii scólelor din ministerul instrucțiunii publice, profesorii liceului și alte persóne.

(„U. p. A.“)

Lectura foilor pedagogice.

Un cuvânt către învățători, lectori și — nelectori.

De Dr. F. A. W. Diesterweg.

Observări prealabile. Tractatul următor l'am trimis în manuscris și altor foi pedagogice spre a-l publica pentru motivul, că cauza, de care se ocupă, este o cauză generală. Fie, ca învățătorii, cari doresc din inimă înaintarea, să-l îmbrățișeze și — urmeze. El este adresat și învățătorilor nelectori; acésta presupune, că lectorii se vor grăbi a-l pune sub ochii celor-ce nu se îndatinéză a ceti. În chipul acesta ei vor binemerita de dinșii. Comitiva, cu carea am trimis redacțiunilor tractatul acesta, privind pre fie care învățător fără escepțiune, țin de bine a o împărtăși și lectorilor nostri; ea sună precum urméză: „Un fenomen din cele mai deprimătore în statul învățătoresc, după părerea mea, este observarea, că numai o parte minimă a învățătorilor se împărtășesc de lectura foilor pedagogice. Nu cred că greșesc presupunând, că în multe provincii ale patriei noastre numărul învățătorilor, cari cetesc vre-o foie pedagogică, abia forméză a treia parte, adesea numai a patra parte, ba dóră chiar o fracțiune și mai mică din numărul total al învățătorilor. Acésta stare de lucruri este foarte deplorabilă. Nu numai că prin acésta se îngreună mult séu se face chiar imposibilă aparițiunea foilor, dar se lipsesc și redacțiunile de mijlócele necesare pentru a se puté consacra chiemărei lor din tótă inima și, îngajînd prin onorare convenabile colaboratori harnici, a se susține cu demnitate. Mai trist însă este, că învățătorii nelectori se lipsesc înșii în detrimentul lor și al scólelor, de cel mai eminent mijloc pentru promovarea culturei proprii, pentru cunoșcerea presintelui și a progreselor făcute pe terenul pedagogic, precum și pentru păstrarea vioiciunii și frescheței lor spirituale. Se póte afirma cu probabilitate de 10 contra 1, că un învățător, care nu se împărtășesc de lectura foilor pedagogice, cade cu timpul în trândăvie, stupiditate, apatie spirituală și în nepăsare totală de propășirea statului séu. Este prin urmare, după părerea mea, o datorință din cele mai grele a învățătorilor, cari cunosc acest

defect mare în totă estensiunea sa, a se gândi la modul: dacă nu de a-l delătura cu desevîrșire, încai de a-l reduce la un minim.

Convins, că D-Ta ca unul, carele prin vocațiune internă și activitate esternă ești interesat direct în cauză, ai simțit adenc neajunsurile indicate, mă vęd îndemnat a Te ruga sē-mi comunicii și mic rezultatul meditațiunilor și esperințelor D-Tale în cestiuene, ca așa prin conlucrare comună sē găsim mijlócele pentru a putē îndemna pre membrii statului nostru sē se împărtășescă mai activ la lectura foilor pedagogice. Îmi place a crede, că nu-mi vei refusa împlinirea acestei rugări, ca apoi, după ce vor sosi și din alte părți părerile și propunerile cerute, se ajungem la un rezultat definitiv, pre care nu voiū lipsi a Ți-l comunica la timpul sēu. Și până atunci însă, dorind a face un pas prealabil, prin care s'ar putē înainta acēsta afacere, am compus un mic tractat relativ la lectura foilor pedagogice, mai ales a celor din provincie, care și urmēză alăturat. Presupunēnd mai departe, că vei încuviința cuprinsul și scopul acestui tractat, n'am nimic în contră, dacă îl vei publica și în foia D-Tale, avēnd, in precum de sine se înțelege, deplină libertate a-l însoți, îndată sēu în un număr următor, de opiniunile și propunerile, pre carii le vei găsi de bune pentru cercul lectorilor D-Tale. Pētruns de importanța acestei afaceri, o recomând maturei D-Tale meditațiunii și conlucrării.

Înaintarea causei scolare este o datorință comună tuturor învățătorilor.“

Numērul învățătorilor germāni se sue la o sută de mii; câți din ei cetesc foi pedagogice? Nu voim a fi nedrepti, numerul lor de ani încóce s'a îndoit, póte s'a împătrit chiar, ceea ce se vede și din marele număr al foilor pedagogice de astăđi; „mult“ însă este un concept relativ. În ce raport stă numărul celor ce cetesc cu numărul total al învățătorilor? „Observatorul pedagogic“ ne spune, ca dintre toți învățătorii din regiunea aceea numai 25°%, își țin câte o foie la casă; va se đică trei din patru părți nu cetesc nici un điar pedagogic, Negreșit numărul nu va fi pretutindenea același; în provinciile apusene, la Ren d. e., el va fi mai

mare, în cele resăritene și special în Pomerania, Posnania, Meklenburg etc. va fi mai mic, în Berlin chiar raportul nu este întru nimic mai favorabil. Resultatul este deprimător, ba vorbind adevărul (căci nu e bine a ascunde defectele) dureros chiar.

Cum că lucrul stă în adevăr astfel, se vede și de acolo, că multe foi, cari au apărut pline de însuflețire și susținându-se un timp, au deșteptat în public cele mai bune speranțe, au trebuit se apună érași — din lipsa de prenumerații. Redacțiunile celor mai multe foi ar fi fericite, având un venit anual de 500 taleri; în cazul acesta ele nu numai s'ar susține cu onóre, ci ar pute remunera și pre colaboratori, mai rămânând ceva și pe séma redactorului și a editorului pentru ostenelele lor. Se luăm acum, că tot lectorul contribue spre scopul acesta pe an o jumătate de taler, atunci fie care țiar ar avé o miie de prenumerații — și acest număr este indispensabil pentru a se susține un țiar pedagogic; acésta ar da pentru o sută de mii învățatori o sută de țiare. Comparați cu numărul acesta numărul țiarelor de astăzi, și veți afla, că resultatul este deplorabil, — deplorabil nu numai pentru redactori și editori, cari iau asupra-și un lucru atât de anevoios, ci mai ales pentru învățatori și cauza comună.

Cugetați-vé, acum în mijlocul seclului al nouăspredecelea, când tot insul, carele nu voiesce a stagna cu rușine, cetesce, fiind că nu trece an, luna și ții, în care sé nu-se anuncie ceva important, cugetați-vé, țic, un om, un învățator din anul 1850,*) carele întru nimic nu se intereséază de descoperirile țiaristicele pedagogice și care dóră numai din întémplare aude vorbindu-se ici coela de ele, fără însă se simtă cea mai mică aplecare de a aduce și dînsul óre care jertfă spre scopul acesta: vai de capul unui atare învățator! Mărturisesc, că eu unul nu mă pot transpune în ființa internă a acestui om. În timp ce fie care meseriaș pândesce tótă ocasiunea spre a afla, cum se-și pórté meseria din ce în ce tot mai bine și mai rațional, omul nostru, pre care ne place al numi coleg și soț de lucru la cultura spirituală a poporului, se mulțămescce cu

*) Atunefi a scris Diesterweg tractatul acesta.

ceea ce a învățat și deprins în anii de mai înainte. Póte-se presupune dela un atare învățător interes viu pentru cultura spirituală, iubire de progres și de lărgirea orizontului seu intelectual, póte-se presupune o adevărată inimă de învățător? Nu, nu se póte, este imposibil, și écă pentru ce rezultatul amintit este atât de deplorabil!

Prima noastră problemă este, de a cunoște și esplica acest fapt, adoua de a-l delătura. Următoarele momente sunt de natură a ne esplica faptul:

1. Sărăcia multor învățători. Ea este cunoscută și recunoscută de toți. Ți de ȝi, dela prima Ianuar și până la ultima Decemvre, ei nu mai scapă de grija, cum se-și agonisescă pânea de tóte ȝilele pentru soție, copii și pentru sine. Noi, cei mai favorisați de sórte, abia ne putem întipuí, cât de deprimătoare pentru spirit trebuie se fie acéstă stare de lucruri fără sfírșit. Deplângem decí mult sórtea acestor învățători și admitem, că puțin vor puté prisosi pentru cultura lor; dar nimic? nici măcar 15 groșițe*) pe an, séu o groșiță și 3 denari pe lună? Este de necređut. Lipsa de bani a învățătorilor esplică reducerea speselor la ce este mai necesar, la un adevărat minim, dar nu justifică totala lor neinteresare. Tocmai omul apésat de grijí are mai multă trebuință de nutremént spiritual. Cine simte acéstă trebuință, acela se va îngriji și de mijlócele necesare. Ce nu póte face unul singur, vor puté doi, trei séu patru. Ce este mai scump, remână la o parte. „Deși ca învățător nu dispun de multe parale, totuși mai prisosesc puțin și pentru interesele statului nostru. Mai bine mă lipsesc de o plăcere óre care, căci mai pre sus de tóte ímí este nutreméntul spiritual.“ Écă ce ímí scrie un învățător dela sate! —

2. Trândăvia spirituală, moleșirea totală, stupiditatea. Aici judecata noastră este mai grea, mai aspră. Vorba e, că acela, carele este chemat și ales pentru a lăți lumină și cultură, cade însuși în stupiditate, se îndestulesce a meșteri ca un

---

*) O groșiță — 6 cr. de ai nostri.

cârpaciū și e mulțămīt, dacā nu-l conturbā nīme în trāndāvīa sa. Durere, cā avem și membri de acestīa în statul nostru. Ei sēu nu cetesc nīme, sēu cetesc romane și alte flēcūrī, numai nu scrierī pedagogice. „Rușīne și ocarā pe capul aceluīa, carele se țīne de dīnșī!“ am đīce, de nu am sci, cum se cresc pānā în đīua de astāđī fiitorī īnvēțatorī și cā preparandīele nōstre pōrtā în mare parte vīna, dacā īnvēțatorī sunt atāt de nepāsatorī și stupīđī. Negreșīt preparandīele nu pot face totul, nu pot delātura tōte piedecīle, cāte se pun în calea progresului; una īnsā vor trebui sē recunōscā în tot casul, și adecā cā fațā de acei īnvēțatorī, carī în pracsā viețī se aratā indolențī cātrā interesele culturale, ele nu ș'au fācut datorīa cum se cuvīne.*)

O altā causā, cā īnvēțatorī nu se īmpārtășesc de lectura foīlor pedagogice este:

3. Credīnța, cā nu mai au lipsā de altā īnvēțaturā. Și la acēsta sunt de vīnā preparandīele, carī predicā neīncetat elevilor: „Fițī mai mult bunī decāt īnvēțatī!“ Prin acēsta elevī aplicațī spre trāndāvīe și aroganțā se deprīnd de timpurīū a desprețūī tōtā sciīnța „lumescā.“ Ca cīneva se pōtā lucra pentru „īmpērāțīa cerului“ — đīc ei — nu se cere decāt numai și numai credīnțā „adevēratā.“ Sciīnța multā slābesce corpul și face īnfumurat. Așa cugetā ei și nu vēd, cā dīnșī sunt cei aroganțī și īnfumurațī. Ei cautā cu un fel de sufisanțā la cei ce stāruīesc pentru progres; cācī ei sunt cei „desēvīrșīț“, cārora, precum cāntā poetul, „nīme nu le pōte īntra în voīe.“ „Mulțāmītor e numai acela, care stāruīesce a īnaintā“, adauge același poet.

īnvēțatorī seracī ne īnsufflā compātīmīre, cei trāndāvī disgust, aceștī din urmă dispreț. Nouē ne trebuie īnvēțatorī cu cualīfacīune și stāruīnțā pedagogicā, dar nu dascalī de cei vechī.

īn fine mai este o causā, din care īnvēțatorī nu se īmpārtășesc de lectura đīarelor pedagogice, și adecā:

4. Posīțīunea lor dependentā și lipsa de īndemn din partea superiorilor lor. Mīi de īnvēțatorī īși au prī-

---

*) La preparandīa de stat din Deva s'a īnterđīs elevilor romānī pānā și lectura foīlor pedagogice — romāne. R. S. R.

virile îndreptate mai mult la superiorii lor, decât la cauza proprie. „Ce dorește séu poftesce d. inspector, d. decan, d. superintendent?“ Écă întrebarea principală. Domnii acestia, la rondul lor, încă nu cer, séu deși cer, nu cer cu destulă energie, ca învățătorii să progreseze ca învățători, să-și lărgescă orizontul cunoscințelor și să-și însușescă o judecată proprie. Le place atêrnarea lor, carea de multe ori sémênă a minorenitate. Dacă învățătorii cetesc șiare scrise de cătră bărbați independenți, cari ș'au luat de problemă a combate nevrîstnicia învățătorilor și mai ales nevrîstnicia spirituală, care este mama atêrnării, superiorii vèd într'acésta o deprindere, ce nu se unesce cu scopurile și tendințele lor; de aceea îi și desmêntă în tot modul dela lectura acestor foi „ațițătore“ séu li-o opresc neted. Am apucatu-o înșine; stêpânirea din Liegniț d. e. ordonă, ca în biblioteca înființată de cătră învățătorii din Hirschberg și susținută din contribuiri proprii, să nu se pótă primi nici o carte fără de aprobarea prealabilă a unui preot anumit și a superintendentului cercual; ba ministrul Eichhorn pusese până și bibliotecile private ale învățătorilor sub priveghiarea preoților. Cărțile și șiarele, ce se recomandau învățătorilor de cătră superiorii, erau ilpsite de acel spirit stimulator, de care învățătorul ocupat pururea cu aceleași elemente, are trebuință neapêrată, altmintrea nu va puté lucra cu energie și plăcere.

Am mai puté adauge și alte momente pentru esplicarea faptului din întrebare, dară sunt de ajuns cele enunêrate, pentru a deslega enigma, — de pôte fi vorba aici de o enigmă. Ele ne indică tot odată și mijlócele, cu ajutorul cărora se pôte delătura reul amintit; adecă:

1. Să conlucrăm cu toții, ca să se asigure învățătorilor un salar convenabil și suficient. Omul nu trăiesce numai cu pâne. Ceea ce a đis Goethe despre (poetul) Tiedge, „că ar avé mai bune cugete, când ar trăi mai bine,“ se pôte aplica și la învățători. Acest traiu mai bun se referesce mai ântâiū la partea fizică a vietii, apoi și la cea spirituală. Omul nu-și pôte nutri spiritul, până nu ș'a săturat mai ântâiū corpul. Când copii sbiéră a pâne, nu putem aștepta, ca bietul părinte se facă jertfe

pentru cultura spiritului; de aceea ȕicem cu Emeric IV. din Franȕia: „Pentru fie care ȕnvȕtător ȕn tȕtă Dumineca o găina ȕn ȕlă ŕi un ȕiar nou ŕi nutritor pe masă!“ Găina ȕi va ȕntări nu numai corpul, ci ŕi inima, pentru că se vor sătura ȕn acelaŕi timp soȕia ŕi copii; ȕiarul va deŕtepta ȕn el cugete salutare pentru educaȕiunea tinerimei.

2. Să combatem stupiditatea, sufisanȕa ŕi independenȕa colegilor, lucrând ȕn acelaŕi timp pentru ȕnaintarea lor ȕn cultură. Sunt ȕnvȕtători, cari au simȕ ŕi aplecare pentru câte lucruri ȕn lume, numai pentru interesele statului propriu nu. Acēsta nu se pȕte escusa. Dela ȕnvȕtător se cere ȕntăiŕ ŕi mai ȕntăiŕ inimă pentru chiemarea sa ŕi pentru colegi. Adevēratul ȕnvȕtător se simte solidar cu colegii sei ȕn ceea ce privesce educaȕiunea tinerimei, cultura naȕiunei; de aceea se nevoiesce ȕn tot modul a da colegilor, séu a le ajuta ca să-ŕi elupte ȕnŕii ceea ce le trebuesce; ba ȕnvȕtătorii mai cualificaȕi ŕi ȕn stări mai bune sunt datori chiar a se ȕntorce cătră colegii mai lipsiȕi ŕi a le promova cultura cu iubire frăȕescă. Mijlocul cel mai escelent pentru ajungerea acestui scop este lectura ŕi studiul foilor pedagogice. Mulȕi ȕnvȕtători cu inimă cătră chiemarea lor nu ȕnȕeleg tȕte, câte se scriu ȕn foile pedagogice; pentru ce să nu-i povăȕuieŕcă colegul mai ȕnaintat din apropiere?

Écă un câmp larg pentru activitatea ȕnvȕtătorilor nobili ŕi bravi! Numai „dascalul“ ȕnfumurat de odiniȕră nu voiesce a primi ȕnvȕtătură dela nime; numai hȕda aroganȕă pretinde, că tȕte le scie, tȕte le pricepe. ȕnvȕtătorul de astăȕi tinde a progresa neȕncetat, ŕi spre scopul acesta primesce cu mulȕămită ajutorul, ce i-se dă. Este bine ŕi frumos a vedē tȕte cu ochii proprii; dar nime nu este ȕn stare a ajunge cu ochii săi pretutindena. Literatura este o mare imensă. An de an, am putē ȕice ȕi de ȕi, se ȕvesc pe orizontul omenimei ŕi ȕn special pe terenul pedagogiei fenomene remarcabile, meteorȕ, ce se pierd érašȕ, séu planēȕi ŕi stele descoperite de nou; cine să ne povăȕuieŕcă, cine să ne esplice aceste lumȕ nouē?

Écă scopul, écă meritul foilor pedagogice! Afară de acēsta ele mai spun ȕnvȕtătorilor, ce au de a face, ce au de a

spera, de ce au a se teme. Cine nu-și deschide la toate acestea urechia sa, spiritul său, acela nu trăiește în timpul de față, nu este omul timpului. Sunt bărbați, cari stau la înălțimea timpului și ne signalizează fenomenele apărute. Acești bărbați merită stima și mulțămirea învățătorilor. Scopul lor e de a înainta cauza comună. Ei scapă pre ceialaltii colegi de o muncă grea prin munca, la care se supun înșii. Său cugetă dără învățătorii, că nu e greu a scrie o foie pedagogică? că este ușor a resfoi totă literatura, a redacta scriptele colaboratorilor, a duce o corespondință întinsă? Său cred dără, că toate acestea sunt lucruri plăcute? că se pot face fără devotament și iubire cătră causă? Său presupun, că cineva înființază foi pedagogice din motive de căștig? Nu cunosc nici o foie pedagogică, care se aducă său se fi adus când-va un profit, pre care redactorul să nu și-l fi putut agonisi cu mult mai ușor pe altă cale. Din contră, cele mai multe din foile noastre abia se susțin dintr'o ți într'alta, ca vai de ele.

Învățătorul cu inimă cătră chiemarea sa, cetind adevărurile aceste, va recunoște, sperăm, că este de datorința sa, a sprijini în tot modul, material și intelectual, în interesul propriu și al cauzei comune, redacțiunile acelor foi, cari după a lui convingere înainteză mai mult cauza scolară în genere, interesele învățătorilor în specie. Redacțiunile lucră pentru el, el cetescă încai foile lor.

Adevărul vorbind, după mine este o mare rușine pentru un învățător a nu ține nici o foie pedagogică; mai mult: un învățător, carele nu sprijinesce nici foile scrise în folosul său, nu are nici umbră de simț pentru interesele statului învățătoresc. Foile se pot sprijini prin colaborare și abonare la ele. Cine pôte, colaboreze, cine nu este în stare a colabora, prenumere-să încai la foie. În tot casul redacțiunea unei foi bune și instructive dă lectorilor sei neasemēnat mai mult, decât primesce ea dela dînșii. Și cu toate acestea să nu fie spriginită? Mărturisesc, că m'am necăjit până în suflet vedēnd nepēsarea învățătorilor nostri. Adevērat, că în cât pentru foia mea, nu am cuvēt a mă plānge; dar întreb: căți învățători țin o foie, numai pentru motivul, ca se o susțină și ca redactorul să nu-se disguste și descurāgeze? Acesta însă este

o cauză de onoare pentru fie care învățător progresist și harnic, precum din contră este o mare rușine pentru învățători a nu susține încăi foia provinciei lor. Țe de cum-va f6ia cutare nu e precum d6ră ar dori ei, facă s6 fie. Ar fi o rușine și mai mare, când învățătorii dintr'o provincie nu ar fi în stare a sc6te împreună o f6ie de dai D6mne !

Deci încă odată : cetescă fie care învățător organul pedagogic al provinciei sale și pre lângă ac6sta mai împărtășescă-s6 și la o f6ia mai mare, carea după cuprinsul și ținuta ei este în stare a provoca reforme în viața scolară. Unde am ajunge în scurt timp, într'un singur deceniu, când toți învățătorii noștri ar urma svatul acesta ? Ac6sta nu va fi, până când nu vom av6 o deregătorie scolară democratică pentru t6tă țera. Rușine însă de acel învățător, carele și până atunci nu va face nimic, sub pretest, că mai sunt și alții, cari nu fac nimic !

Am reproduș, în traducere, tractatul lui Diesterweg mai ales din dou6 motive : întâiu, pentru că combate un defect regretabil, de care pățimesc și învățătorii noștri de astăđi, precum pățimiau învățătorii germăni la anul 1850 ; adoua, pentru că articli de natura ac6sta au mai bună trecere, dacă s6 introduc sub o firmă străină. Despre Diesterweg vom vorbi mai pe larg cu altă ocașune ; de astă dată observăm numai atăta, că el a fost pentru sc6la poporală după Pestalozzi cel mai mare pedagog germăn, bărbat liberal și f6rte productiv. carele nu înceta de a đice învățătorilor, că dacă doresc a s6rte mai bună, s6 începă dela sine, s6-și însușescă o mai bună cualificațiune sciantifică și metodică, s6 înființeze reuniumi și sinode învățătoresc6, s6 începă a se simți fie care învățător ca făc6nd parte din un stat de mare importanță pentru viitorul națiunei, și apoi cu toții în unire s6 lupte pentru încetarea neajunsurilor, de cari pățimesce sc6la și statul învățătorilor. Progresul, care l'au făcut Germăni în timpul din urmă pe terenul pedagogiei, este a se mulțami mare parte lui Diesterweg, numit „admiralul pedagogilor germăni.“

Cum se se clădescă casele de scólă?

1. Întroducere.

Astăzi, când instrucțiunea este și la noi și pentru noi obligătoare; când, în virtutea legii, tot copilul trebuie să cerceteze scóla de tóte zilele cel puțin șese ani de-a rândul, petrecând între părieții ei pe fie care și câte 5 și pe fie care an câte 1000 de óre: astăzi toți aceia, cari sunt chemați a înființa, susține și conduce scóle — comune, eforii și învățători — au sânta datorința de a se îngriji, ca localurile de scólă se fie cât se póte mai sănătoase și mai corespunđetóre scopului, altmintrea desvoltarea fizică, și în legătură cu ea desvoltarea intelectuală, estetică și morală a junimei se póte periclita pentru generațiunii înainte. Cu deosebire noi Românii trebuie să ținem la acéstă datorința cu atât mai mult, cu cât nu se mai póte nega, că în ceea ce privesce sănătatea, tăria și mărimea corporală, poporul nostru de un timp încóce a început a scăpăta fórte tare.

Constatăm cu bucurie, că scólele strimte, întunecóse, umede și urite dispar pe și ce merge, făcând loc unor clădiri mai mari, mai solide și mai frumoase; și mulțămită lui Dđeu, că astăzi nici la noi nu sunt rară comunele, în cari edificiul cel mai frumos este casa de scólă. Da, pretutindenea, unde capii bisericesci și politici ai comunelor sunt la înălțimea chiemării lor, se clădesc scóle noué séu se adaptéză mai potrivit scólele vechi; nu putem însă, de altă parte, a nu observa, că clădiri și adaptări în multe locuri se fac fără cunoscința de lucru, și fără a se ține sémă de trebuințele scolare, pre cari voim a le întempina.

Écă pentru ce ni-am propus a vorbi și noi, într'un șir de articoli, la întrebarea: Cum se se clădescă casele de scólă?

2. Destinațiunea casei de scólă.

Când o cómună a luat definitiv hotărîrea de a-și clădi o nouă casă de scólă, arhitectul séu măiestrul însărcinat cu ducerea la îndeplinire a lucrului va trebui să-și pună mai ântăit de tóte doué întrebări: a) Care este destinațiunea séu menirea noului edificiu? Cu alte cuvinte: cari anume sunt trebuințele, pentru întîmpinarea

căroră se face nouă clădire? Spre ce să se întrebuițeze, la ce să servescă ea? b) În ce mod său pe ce cale se pot întâmpina mai bine trebuințele acelea? Numai după ce-și va fi dat un răspuns hotărît la amândouă întrebările, va pași la compunerea planului de clădire. Cele mai multe scóle și anume mai tóte scólele dela sate au numai câte un singur învățător. Locuința învățătorului și odăea de învățământ sunt de comun sub acelaș acoperiș. Prin urmare, când vorbim de casa scólei, înțelegem mai tot de-auna un edificiu public, în care se află sala de studii de împreună cu locuința oficiósă a învățătorului aplicat. Așa a fost până acum și tot așa va rămâne și pe viitor, din acea causă prea simplă, că la sate rare ori se găesc locuințe de închiriat.

Drept aceea la clădirea unei nouă case de scólă să se aibă în vedere :

I. trebuințele învățătorului,

II. trebuințele scólei.

Până a nu intra în amérunile acestor trebuințe, se ne încercăm a răspunde la următoarele întrebări mai generale, și adică :

Să se clădescă odăea de învățământ sub un acoperiș cu locuința învățătorului, ori separată de acesta?

Să se clădescă casa de scólă cu un rând (parterre) ori cu două rânduri?

Să se zidescă părietii masiv ori nu?

Cum să fie exteriorul său stilul clădirei?

S'ar păré, că aici e locul a vorbi și despre terenul, pe care să se clădescă scóla, și dela care în adevér atérnă mult puțin însuși programul de clădire; vom face acesta însă mai în urmă, pentru că nu e bine a ne conforma cu clădirea după teren, ci din contră să ne nevoim, unde numai se póte, a alege terenul după trebuințele scolare.

3. Să se clădescă odăea de învățământ sub un acoperiș cu locuința învățătorului, ori separată de acesta?

În privința acesta párerile divergéză fórte. În Prusia d. e. guvernul favoriséză în tot modul separarea; în Bavaria se procede chiar din contră.

Pentru separare militéză următóarele momente :

a) Când odaea de scólă și locuința învățătorului sunt împreunate, nu se póte, ca una pe alta să nu-se conturbe și molesteze. Aceste neplăceri se pot încungiura numai despărțind scóla de cătră locuința învățătorului.

b) Clădind scóla separat, ne stă în voie a alege pentru ea forma, înălțimea și luminarea recerută de scopurile scolare, pe când în cazul contrar trebuie să ținem sémă și de locuința învățătorului și de tătă construcțiunea casei.

c) Tótă clădirea, în lăuntru lă căreia se află încăperi mai spațiose, bună óră cum sunt salele de studii, cere o construcțiune mai îngrijită și mai solidă, prin urmare și mai scumpă, altmintrea e espusă ușor distrugerii din caasă, că îi lipsesc legăturile interne.

Contra separării se citéză următóarele motive :

a) Împărăția învățătorului este scóla ; aici își petrece el aprópe tótă vieța sa. Ținerea rëndului bun și pregătirea unor lucruri pentru óra de propunere aduc cu sine, ca învățătorul se viziteze scóla adesea chiar și înainte de a se începe prelegerile. Din tóte acestea urméză neapărat, ca locuința învățătorului se fie cât mai aprópe de odaea de scólă.

b) Spesele clădirii sunt cu mult mai mari, când odaea de scólă se clădesce separat, pentru că în cazul acesta se cere mai mult teren, mai mult fundament, mai mult zid, mai mult acoperiș, chiar și mai multe încăperi, anume o tindă separată la întrarea în odaea de scólă, ca astfel să nu se recescă scolarii, cari șed aprópe de ușă, nici să se întine preste măsură padimentul scólei, ceea ce nu s'ar poté încungiura, când scolarii ar intra de-afară îndată în scólă.

Spesele acestea sunt cu atât mai mari, cu cât

c) Odăile isolate sunt mai frigurose și cer prin urmare nu numai ziduri mai solide, ci și foc mai mult spre a le poté încălzi de-ajuns.

Cumpénind motivele și de o parte și de alta, ajungem la următóarele rezultate :

1. Când pentru instruirea copiilor dintr'o comună este de ajuns o scôlă de mărime mijlocie, atunci sala de studii se se împreune cu locuința învățătorului. În cazul acesta însă se se ia măsurile delipsă, fie prin elaborarea unui regulament relativ, fie prio o împărțire practică a încăperilor, ca învățătorul se nu folosescă nici sala de studii, și nici alte încăperi spre scopuri private. Se înțelege de sine, că nici învățătorului se nu-i lipsescă încăperile necesare pentru propriile sale trebuințe.

2. Când însă se cere o sală așa de largă și înaltă, încât se ne temem, că s'ar jigui construcția și soliditatea edificiului, atunci sala se se clădescă separat, dar după putință cât mai aprópe de locuința învățătorului, formând adecă o clădire adițională, care costă cu mult mai puțin, decât o clădire de sine stătătoare.

3. Tot așa se se urmeze, când comuna nu este în stare a-și clădi un local nou, dar când totuși se cere a se lărgi locuința învățătorului séu odaea de scôlă; în cazul acesta vechia odaea de scôlă se se adapteze pentru trebuințele învățătorului, ér odaea de scôlă se se zidescă din nou, ca o clădire adițională lângă locuința învățătorului, așa însă, ca mai târziu, când se va clădi o scôlă nouă, ea se poté fi cuprinsă fără greutate în noul edificiu.

4. La o scôlă cu mai mulți învățători, unde organismul scólei este mai complicat și unde prin urmare se cere o conlucrare mai armonică și o conducere mai rigorósă a puterilor didactice, acolo clasele se nu se despartă de olaltă, ci se se concentreze tóte într'un edificiu mai mare.

În cazul acesta, pre lângă salele de studii și camerele de re-visitare și colecțiuni, se se mai clădescă în edificiul scolar încă o sală de așteptare și conferințe pentru învățători și o locuință în pod (mansardă) pentru servitorul scólei. Învățătorii însă se nu-și aibă locuințele în edificiul scólei, decât dóră în cazul, când ele se pot separa deolaltă astfel, ca fie care se-și aibă scările sale, ambitul séu, bucătăria sa, spălătórea sa etc.

(Va urma).

Din calculul cu frângeri vulgare.

De prof. V. Gr. Borgovan.

(Urmare).

Pătrare și jumătăți.

1	$\frac{1}{2}$ 2	3	$\frac{1}{2}$ 4
$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$

Numărul.

Cum vom căpăta $\frac{1}{4}$? Ce înțelegeți séu mai bine ce ve cugetați sub $\frac{3}{4}$? Dară sub $\frac{4}{4}$? $\frac{1}{2} = \frac{2}{4}$, $\frac{4}{4} = 1$.

Cele patru specii.

1. Un neguțator a căpătat într'o di $5\frac{1}{4}$ fl. + $9\frac{1}{2}$ fl. + $17\frac{1}{2}$ fl.; cât la olaltă? — Cât face $\frac{3}{4} + \frac{1}{2} + \frac{1}{4} + 1$? $5\frac{1}{2} + \frac{1}{4} + 8\frac{3}{4} + \frac{1}{3}$? $7\frac{3}{4} + 15\frac{1}{2} + \frac{1}{4} + 19\frac{1}{2}$?

2. Un econom a avut $154\frac{1}{2}$ Hl de sēcără; vëndënd $58\frac{3}{4}$ Hl cât i-a mai remas? — $4 - \frac{1}{4}$? $7 - \frac{1}{4} - \frac{3}{4}$? $15\frac{3}{4} - \frac{1}{4} - \frac{1}{2} - \frac{3}{4}$? $(18\frac{1}{2} + 5\frac{3}{4}) - 6\frac{1}{4}$? $(7\frac{1}{4} - \frac{4}{4} - \frac{1}{2}) + (5 - \frac{1}{2} - 1\frac{3}{4})$?

3. Un diler căștigă pe di $\frac{3}{4}$ fl.; cât pe $6\frac{1}{2}$ dîle? Cât face $5 \times \frac{3}{4}$? $6 \times 1\frac{1}{4}$? $8 \times 2\frac{1}{2}$? $\frac{1}{4} \times 16$? $2\frac{3}{4} \times 32$? $100 \times \frac{1}{4}$? etc.

4. Un ampioiat are pe an 508 fl. 60 cr.; cât i se vine pe $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ de an? $1 : \frac{1}{4}$? $\frac{3}{4} : \frac{1}{4}$? $5\frac{1}{4} : \frac{1}{4}$? $1\frac{1}{2} : \frac{3}{4}$? $2\frac{1}{4} : \frac{3}{4}$? $15\frac{3}{4} : 1\frac{1}{4}$?

Teme mestecate.

$\frac{1}{2}$ e suma căror doi numărî? Care număr se recere la $\frac{1}{2}$, ca se avem $\frac{3}{4}$? Care e diferința între $\frac{1}{2}$ și $\frac{1}{4}$? între $\frac{1}{2}$ și $\frac{3}{4}$? Cu cât e mai mare $\frac{1}{2}$ de cât $\frac{1}{4}$? Cât trebuie se luăm din $15\frac{3}{4}$, ca se remână $8\frac{1}{2}$? 17 e duplul căruî număr? 2 e a căta parte din $17\frac{1}{2}$? etc.

Jumătăți, treimi, pătrare, șesimi, douăsprędecimi.

$\frac{1}{2}$ 1						$\frac{1}{2}$ 2					
$\frac{1}{4}$ 1			$\frac{1}{4}$ 2			$\frac{1}{4}$ 3			$\frac{1}{4}$ 4		
$\frac{1}{12}$	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
$\frac{1}{6}$ 1		$\frac{1}{6}$ 2		$\frac{1}{6}$ 3		$\frac{1}{6}$ 4		$\frac{1}{6}$ 5		$\frac{1}{6}$ 6	
$\frac{1}{3}$ 1				$\frac{1}{3}$ 2				$\frac{1}{3}$ 3			

Figura acésta ne înfătoșează: *a)* linia ab împărțită în 2 jumătăți, și fie care jumătate în 2 părți egale, așa dară întrégă în 4 părți egale; împărțindu-se fie care pătrar în 3 părți egale, linia întrégă se împarte în $(\frac{12}{12})$ 12 douăsprêdecimi; *b)* linia cd împărțită în $\frac{3}{3}$, fie care treime în 2 părți egale, așa dară — linia întrégă în $\frac{6}{6}$; după aceea fie care șesime e împărțită în 2 părți egale, prin urmare linia întrégă în 12 părți egale, din cari 1 parte = $\frac{1}{12}$.

Din figură se vede, că un întreg este = $\frac{2}{2} = \frac{3}{3} = \frac{4}{4} = \frac{6}{6} = \frac{12}{12}$ și că jumătăți, treimi, pătrare, șesimi și douăsprêdecimi convin în douăsprêdecimi.

Câte douăsprêdecimi fac: 2, 3, 5, 8, 10, 100, $5\frac{1}{12}$, $11\frac{5}{12}$, $47\frac{9}{12}$?
Câte șesimi fac: 3, 4, 6, 7, 13, 18, $12\frac{3}{6}$, $18\frac{5}{6}$, $20\frac{1}{2}$, $24\frac{2}{3}$? Câți întregi sunt în $\frac{12}{3}$, $\frac{18}{3}$, $\frac{28}{4}$, $\frac{54}{6}$, $\frac{24}{12}$, $\frac{9}{3}$, $\frac{18}{6}$, $\frac{36}{4}$, $\frac{72}{12}$?

Cele 4 specii.

1. Un căraș a încărcat $24\frac{3}{4}$ Hl de săcară și $8\frac{2}{3}$ Hl de oves. La stațiunea cea mai de-aprópe a descărcat $16\frac{2}{3}$ Hl de secară și $3\frac{3}{4}$ Hl de oves. *a)* Cât a încărcat cărașul întâiu? *b)* Câtă săcară și cât oves i-a ramas la stațiunea mai de aprópe? *c)* Câte Hl mai avea pe car? —

$\frac{1}{2} + \frac{1}{3} + \frac{2}{3}$? $\frac{1}{4} + \frac{5}{6} + \frac{1}{12}$? $\frac{5}{12} + \frac{1}{6} + \frac{3}{4} + \frac{1}{3} + \frac{1}{2}$?
 $5\frac{1}{2} + 9\frac{2}{3} + 7\frac{3}{4} + 18\frac{1}{6} + 3\frac{10}{12}$? $54\frac{1}{12} + 1\frac{1}{2} + 15\frac{5}{6} + 7\frac{2}{3} + 10\frac{3}{4}$?

2. Un părinte împărți din o sumă de $467\frac{5}{12}$ fl. fiului său A $358\frac{2}{3}$ fl., fiului său B $48\frac{3}{4}$ fl.; cât îi mai remase?

$\frac{1}{2} - \frac{1}{3}$? $\frac{2}{3} - \frac{5}{12}$? $\frac{1}{6} - \frac{1}{12}$? $\frac{3}{4} - \frac{7}{12}$? $\frac{11}{12} - (\frac{1}{3} + \frac{1}{4} + \frac{1}{6} + \frac{1}{12})$? $4\frac{1}{2} - 2\frac{5}{12}$? $28\frac{2}{3} - 13\frac{1}{6}$? $19\frac{9}{12} - 6\frac{1}{2}$? $(32\frac{3}{4} + 15\frac{1}{6} + 19\frac{2}{3}) - (17\frac{1}{12} + 18\frac{1}{2})$?

3. Cine-va solvesce pe di pentru întréga provisiume (cuartir, vipt, încălđit, luminat, spălat) etc. $1\frac{2}{3}$ fl.; pe cât timp a solvit, numărând odată $247\frac{1}{2}$ fl. Un glăjar pune 15 ochi de feréstră, à $42\frac{2}{3}$ cr.; cât a căpêtat de tot?

$\frac{1}{2} \times 4$? $\frac{1}{3} \times 15$? $\frac{3}{4} \times 30$? $\frac{5}{6} \times 75$? $\frac{7}{12} \times 36$? $18\frac{1}{12} \times 50$?
 $\frac{1}{3} \times \frac{1}{3}$? $\frac{2}{3} \times \frac{3}{4}$? $7\frac{1}{2} \times 2\frac{10}{12}$? $11\frac{3}{4} \times 12\frac{2}{3}$?

Resolvirea temei ultime: $11\frac{3}{4} \times 12\frac{2}{3} =$
 $11 \times 12 = 132$
 $11 \times \frac{2}{3} = 7\frac{1}{3}$
 $\frac{3}{4} \times 12 = 9$
 $\frac{3}{4} \times \frac{2}{3} = \frac{1}{2}$

148 $\frac{5}{6}$

4. Un om porui într'o călêtorie, pentru care meni 300 fl. calculând pe fie care di $3\frac{3}{4}$ fl.; câte đile avu de cuget se călêtorescă? 85 fl. sunt

de a se împărți între 2 persoane așa, ca A să capete $\frac{2}{3}$, B să capete $\frac{2}{6}$; cât capătă fie care?

De câte ori se cuprinde $\frac{1}{2}$ în 55? $\frac{2}{3}$ în 14? 30: $\frac{3}{4}$? 21: $2\frac{1}{3}$? $\frac{1}{3}$: $\frac{1}{4}$? $9\frac{2}{3}$: $\frac{3}{4}$? $12\frac{1}{4}$: $3\frac{2}{3}$?

Teme mestecate.

Doi numeri fac suma $16\frac{5}{12}$; un sumand e $6\frac{2}{3}$; care e celalalt? Diferința între $16\frac{5}{12}$ și un număr necunoscut e $9\frac{3}{4}$; care e numărul necunoscut? De câte ori trebuie se luăm $8\frac{1}{3}$, ca se avem $6\frac{1}{4}$? A treia parte din $6\frac{1}{4}$ e pătratul căruia număr? A patra parte din $8\frac{1}{3}$ e a câta parte din $6\frac{1}{4}$?

Cincimi.

	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$	
a	1	2	3	4	5	b

Dacă împărțim un întreg în cinci părți egale, fie care parte se numește o cincime ($\frac{1}{5}$). Vădând așa dară d. e. cifra $\frac{2}{5}$, vom trebui se ne cugetăm un întreg împărțit în 5 părți egale, din cari s'au luat două.

Cum vom căpăta $\frac{3}{5}$? Ce avem se ne cugetăm vădând cifra $\frac{4}{5}$?

Câte cincimi fac: 5, 7, 6, 8, 9, 15, 30, 100?

Câți întregi și câte cincimi sunt în $\frac{7}{5}$, $\frac{13}{5}$, $\frac{24}{5}$, $\frac{80}{5}$, $\frac{95}{5}$, $\frac{100}{5}$?

Ce specie de frângerii sunt aceste?

Să se prefacă în frângerii improprie următorii numeri mestecați:

$\frac{7^2}{5}$, $15\frac{1}{5}$, $25\frac{4}{5}$, $100\frac{3}{5}$!

(Va urma).

Lecțiuni din geometrie în școala poporală.

Planul lecțiilor.

Înainte de a începe cu lecțiunile practice, îmi iaș voie a schița pe scurt planul, după care voiș urma la dezvoltarea lecțiilor. Amăsurat principiilor metodice dezvoltate în fasciōra I, cunoștințele geometrice, ca tōte cunoștințele omenesci în genere, se dobândesc pe calea dela sensibilitate la suprasensibilitate. Astfel planul lecțiilor nōstre s'ar putē reduce la două puncte: la contemplarea sēu privirea corpurilor și a figurilor geometrice (partea sensibilă) și la deducerea legilor și a adevărurilor geometrice din însușirile obiectelor privite (partea suprasensibilă). Considerând însă, că fie care lecțiune următoare trebuie să stea în legătură cu lecțiunile precedente, și că geometria mai are și un scop practic, planul lecțiilor mele din geometrie va cuprinde următoarele 4 puncte:

1. Repetire scurtă a celor propuse deja și pregătirea scolarilor pentru cele următoare.

2. Privirea corpurilor „în natura“ și a figurilor desemnate; descrierea lor sub conducerea învățătorului.

3. Resumarea celor descrise, deducerea și abstragerea legilor și constatarea adevărurilor geometrice.

4. Aplicarea acestor legi și adevăruri la alte cazuri analoge, și probleme de rezolvire pentru deprinderea celor învățate.

Lecțiunea I.

Pensul: corp geometric, formă, mărime, dimensiuni.

1. Preparațiune. Pruncilor, astăzi vom învăța ceva din nou. Înțeleg, că vom începe cu un obiect de învățământ și cu o știință, cu care nu ne-am cuprins până acum; acest obiect se cheamă geometrie (se scrie pe tablă). Duceți și voi rar: ge-o-me-tri-e! Aștept deci, ca să fiți cu luare aminte la ceea ce vă voi arăta și spune, ca apoi să fiți în stare a răspunde și voi la întrebările mele.

2. Privire și tractare. Voi cunoșteți deja o mulțime de obiecte din lumea aceasta și le știți și numi. Numesce A obiecte din școlă! Numesce B obiecte de la casa părintească! C și le va numi obiecte de pe câmp! Însemnați-vă acum: obiecte, pe cari le putem privi cu simțirile noastre, și adevărate pe cari le putem vedea și pipăi, se numesc corpuri. Repetăți, ce am spus eu — D! E! Începe așa: Corpuri se numesc etc.! Uitați-vă încă! Ce țin eu în mână? (creta). Cum e creta la colorare? (albă). Dară tabla școlii? (negră). De ce colorare e peretele? Au toate obiectele colorare? Duceți cu toții: corpurile au colorare! Colorarea este o însușire a obiectelor. Repetăți aceasta G! Z! — Pruncilor, corpurile mai au și alte însușiri. Voi se vede, dă să le veți afla de capul vostru. Uitați-vă încă odată la creta: cum mai este creta? (lungă, rotundă, încornurată, dungată, adevărate în 4 dungă). Bine, copii: toate sunt bune. Spuneți-mi acum și alte corpuri încornurate! (tabla, cartea, ușa). Spuneți-mi un corp rotund! (cuptorul, cerusa). Pruncilor, rotund, încornurat, dungat sunt însușiri de formă. Repetăți aceasta — M! Spune-mi L, ce formă are tabla? masa? cerusa? — Încă, pruncilor, eu țin creta în mână; puteți-ași însă ține cuptorul? De ce nu? (e prea greu). Dară creta nu este grea? Vedeți, dacă nu așa ține creta în mână, ea ar cădea la pământ. Ce dovedește aceasta? Bine, și creta e grea. Toate corpurile sunt grele. Toate corpurile au greutate. Repetăți aceasta, F. — Ce cugetați, pruncilor, când așa lua în mână un grăunte de cretă, cât pulberea de mic: vedeți-l-ați voi? Cum trebuie să fie un corp, ca să-l putem vedea?

(mare). Așa dară: corpurile au și mărime. Écă aici țin două bucați de cretă în mână, care e mai mare: cel din mâna dreaptă, ori cel din mâna stângă? Pe ce cunoscî tu, că creta acésta e mai mare? (e mai lungă și mai grósă). Țineți minte, copii: mărimea corpurilor ni-se arată ca o întindere în toate părțile. Repetéză acésta, T! Écă aici un linial: întinderea acésta (se arată) se dîce lungime, acésta lățime, și acésta grosime. Lungimea, lățimea și grosimea unui corp se numesc împreună dimensiunile lui. Repetițiune. Arătați la cartea acésta: cari sunt cele 3 dimensiuni ale ei? Uitați-vé bine în odaea acésta de scólă: și ea are 3 dimensiuni. Care e lungimea? lățimea? dar grosimea? În loc de grosime dîcem aici înălțime. Ce lucruri se află în odaea de scólă? Ca lucrurile acestea sê pótă fie în odae, au trebuință de un loc séu spaț; de aceea dîcem: tabla cuprinde un spaț în odae; băncile cuprind un spaț în odae etc. Dar odaea încă cuprinde un spaț în scólă, ér scóla cuprinde un spaț în lume. Tóte corpurile cuprind un spaț în lume.*) Repetițiune!

3. Resumare și abstracțiune. Acum ne va mai spune odată R, ce însușiri au tóte corpurile? (colóre, formă, greutate, mărime). Priviți la obiectul ce-l țin acum în mână! (arată un cub făcut din carton séu hârtie grósă). Cum e corpul acesta la colóre? (alb). La formă? (incornurat). La mărime? (nu scie). Are corpul acesta cele 3 dimensiuni? Arată-le! Așa dară are și mărime; é mai mare decât creta, dar mai mic decât dulapul. Corpurile mai au și alte însușiri, precum veți vedé mai târziu; de astă dată însă vom remâne la însușirile cunoscute, și încă numai la două: la formă și la mărime, pentru că geometria are de a face numai cu aceste două însușiri ale corpurilor.

Acum se căutam: au tóte corpurile formă? Ce cugetați? Așa e, tóte corpurile au formă, dar deosebită. (Repetițiune). Putem dîce acésta și despre mărime? Au tóte corpurile mărime? În ce stă mărimea (în cele 3 dimensiuni). Cum se numesc acele 3 dimensiuni? (lungime, lățime și grosime séu înălțime séu afundime). Care din dimensiuni este cea mai mare? (lungimea). Care e cea mai mică? (grosimea). Uitați-vé acum încă odată la corpul acesta! (arată cubul). Care din dimensiuni este aici mai mare? Vîno D. și le mészură! Aici este un metru împărțit în decimetri, centimetri și milimetri. Veđi, că aici tóte trei dimensiunile sunt asemenea de mari séu egale. Însemnați-vé: acele corpuri, dimensiunile cărora sunt egale, se numesc cuburi. Ce este așa dară corpul acesta? Pentru ce? Cubul are formă regulată. Mai sunt și alte corpuri cu formă regulată; d. e.? Sunt însă și corpuri cu formă neregulată, d. e. o piétră, un bruş séu o bucată de pămént etc.

*) A se vedé „Scóla Románă“ din anul 1877, pag. 15 și 16.

Acum ne va spune H: despre ce am vorbit noi astăzi mai întâiu? (obiecte, corpuri). Ce am spus că au corpurile? (însușiri). Numiți însușiri de ale corpurilor! Cu cari însușiri se cuprinde geometria? (forma, mărimea). Pruncilor, corpurile, despre cari ne învață geometria, se numesc corpuri geometrice. (Repetițiune). Dacă însă căutăm și la alte însușiri ale corpurilor, căpătăm corpuri fizice. Așa dară ce deosebire este între corp fizic și corp geometric? Însemnați-vă: corpurile geometrice nu se pot vedé, ci numai cugeta, numai închipuí cu mîntea. Cubul e corp geometric numai încât privim la el forma și mărimea; altcum el e corp fizic. Așa facem noi cu tóte corpurile geometrice: ni-le înfățișăm cu ajutorul corpurilor fizice, ca să le putem privi mai bine.

4. Aplicări. Măsurați (în centimetri) dimensiunile tablei, a tablei dela masă, a odăii de scólă! Însemnați numerii aflați cu cifre, numind fie care dimensiune pe numele ei!

Lecțiunea 2.

Pensul: fețe, linii, puncte.

1. Repetițiune. Despre ce v'am învățat în ora trecută? (despre corpuri). Ce însușiri au corpurile? (greutate, mărime, formă, colóre și alte însușiri). Cum se numesc corpurile enumerate? (fizice). Ce fel de corpuri am mai deosebit noi? (geometrice). Câte însușiri au corpurile geometrice? (doué: forma și mărimea). Potu-se vedé corpurile geometrice? (nu). Cum ni-le putem decí înfățișa? (cu ajutorul corpurilor fizice). Câte dimensiuni deosebim la un corp? (3: lungime, lățime și grosime). Care din ele se numesce lungime? (cea mai mare). Cum se numesce cea mai mică? (grosime).

2. Privire și tractare. Écă aici éráși v'am adus cubul. Câte dimensiuni are? Vedeți, lungimea lui încétă aici și aici, lățimea aici și aici, grosimea aici și aici. Unde încétă un corp, acolo sunt marginile sale (Repetițiune). Tóte corpurile au margini; tóte corpurile sunt mărginite. Marginile corpurilor se numesc fețe. Câte fețe are cubul? Écă-le: una, doué, trei, patru, cincí, șese. Câte fețe are cărămida acésta? Arată-le cu mâna și le numérá tot odată, D! Câte fețe are tabla scóllei? (copilul numérá doué). Ai numérat numai fețele cele mari; caută bine, că vei mai găsi și alte fețe, firesce mai mici. Uită-te la margini! Și acolo sunt fețe; câte? (4). Câte margini de tóte are și tabla? (6). Arătați-mí acum fețele: la bancă! la masă! la păriete! la casă! la cuptor! Cum sunt fețele cuptorului? De aici puteți învăța tot odată, că fețele sunt de doué feluri: fețe ca cele dela cub se numesc óble séu plane, ér fețe ca cele dela cuptor séu dela un arbor se dic strêmbes séu curbe (numirile noué se scriu pe tablă). Numiți alte corpuri cu fețe plane! curbe!

Acum s $\ddot{e}$ v $\acute{e}$ spun ceva mai greu: b $\acute{a}$ ga $\acute{t}$ i bine de s $\acute{e}$ m $\acute{a}$! Noi nu ne putem $\acute{m}$ chipu $\acute{i}$ o fa $\acute{t}$ $\acute{a}$, f $\acute{a}$ r $\acute{a}$ a cugeta tot odat $\acute{a}$ $\acute{s}$ i la corpul, de care se $\acute{t}$ ine; fa $\acute{t}$ $\acute{a}$ $\acute{i}$ ns $\acute{a}$ pentru aceea totu $\acute{s}$ i nu este o parte a corpului, bun $\acute{a}$ or $\acute{a}$ cum este pielea, sc $\acute{o}$ r $\acute{t}$ a s $\acute{e}$ u c $\acute{o}$ ja. Fe $\acute{t}$ ele sunt numai marginile din afar $\acute{a}$ ale corpurilor, at $\acute{a}$ ta c $\acute{a}$ t vedem cu ochii, $\acute{s}$ i nu au de fel grosime; $\acute{i}$ ndat $\acute{a}$ ce vom p $\acute{e}$ trunde c $\acute{a}$ t de pu $\acute{t}$ in $\acute{i}$ n l $\acute{a}$ untru corpului, am trecut dela fa $\acute{t}$ $\acute{a}$ $\acute{i}$ ncolo. Pielea cea mai sub $\acute{t}$ ire, h $\acute{a}$ r $\acute{t}$ ia cea mai fin $\acute{a}$ nu sunt fe $\acute{t}$ e, c $\acute{a}$ ci au grosime, fie c $\acute{a}$ t de ne $\acute{i}$ nsemnat $\acute{a}$. Fe $\acute{t}$ ele se pot a $\acute{s}$ em $\acute{e}$ na mai bine cu umbra. Fa $\acute{t}$ $\acute{a}$ se deosebesce de un corp prin aceea, c $\acute{a}$ ea nu are trei, ci numai dou $\acute{e}$ dimensiuni; nu are grosime, ci numai lungime $\acute{s}$ i l $\acute{a}$ $\acute{t}$ ime (Repeti $\acute{t}$ ione). De aceea vr $\acute{e}$ nd a sci m $\acute{a}$ rimea unei fe $\acute{t}$ e, d. e. a gr $\acute{a}$ dinei, a unui p $\acute{a}$ m $\acute{e}$ nt etc., m $\acute{e}$ sur $\acute{a}$ m numai $\acute{i}$ n lungul $\acute{s}$ i $\acute{i}$ n latul. Cum vom m $\acute{e}$ sura $\acute{i}$ ns $\acute{a}$ o rud $\acute{a}$ de s $\acute{a}$ pun? o c $\acute{a}$ r $\acute{a}$ mid $\acute{a}$? A $\acute{s}$ a dar $\acute{a}$, care din obiectele aceste sunt fe $\acute{t}$ e $\acute{s}$ i cari corpuri? (gr $\acute{a}$ dina $\acute{s}$ i p $\acute{a}$ m $\acute{i}$ ntele sunt fe $\acute{t}$ e, s $\acute{a}$ punul $\acute{s}$ i c $\acute{a}$ r $\acute{a}$ mid $\acute{a}$ sunt corpuri). Pentru ce? (colo 2, $\acute{i}$ ci 3 dimensiuni). Numi $\acute{t}$ i corpuri, la cari lungimea $\acute{s}$ i l $\acute{a}$ $\acute{t}$ imea sunt asemenea de mari! Numi $\acute{t}$ i acum corpuri, la cari lungimea este mai mare, dec $\acute{a}$ t l $\acute{a}$ $\acute{t}$ imea! Acuma corpuri, la cari l $\acute{a}$ $\acute{t}$ imea $\acute{s}$ i grosimea sunt egale! C $\acute{a}$ te fe $\acute{t}$ e se afl $\acute{a}$ la o rud $\acute{a}$ de s $\acute{a}$ pun? la un sul retezat la capete? la un glob? Ce deosebire este $\acute{i}$ ntre fe $\acute{t}$ ele aceste?

Fie care corp $\acute{i}$ $\acute{s}$ i are marginile sale. Tot a $\acute{s}$ a e $\acute{s}$ i cu fe $\acute{t}$ ele: fie care fa $\acute{t}$ $\acute{a}$ $\acute{i}$ $\acute{s}$ i are marginile sale. Gr $\acute{a}$ dina $\acute{i}$ $\acute{s}$ i are gardul seu, p $\acute{a}$ m $\acute{e}$ ntul $\acute{i}$ $\acute{s}$ i are rezorul seu etc. Marginile corpurilor sunt fe $\acute{t}$ e; ce sunt $\acute{i}$ ns $\acute{a}$ marginile fe $\acute{t}$ elor? $\acute{I}$ nsemna $\acute{t}$ i-v $\acute{e}$: Marginile fe $\acute{t}$ elor sunt *linii*. (Repeti $\acute{t}$ ione). Pe tabl $\acute{a}$ tragem linii cu creta; dar liniile acestea $\acute{i}$ n $\acute{i}$ n $\acute{t}$ eles str $\acute{i}$ ns nu sunt linii geometrice, ci copuri, fiind c $\acute{a}$ $\acute{s}$ i ele au lungime, l $\acute{a}$ $\acute{t}$ ime $\acute{s}$ i grosime. Linia geometric $\acute{a}$ nu are nici l $\acute{a}$ $\acute{t}$ ime, nici grosime, ci numai lungime, va se $\acute{d}$ ic $\acute{a}$: ea are numai o singur $\acute{a}$ dimensiune. Linii se nasc, c $\acute{a}$ nd $\acute{i}$ ndoim o c $\acute{o}$ l $\acute{a}$ de h $\acute{a}$ r $\acute{t}$ ie. Drept semn al unei linii se p $\acute{o$ te lua: un drum, o brasd $\acute{a}$, un gard etc., numai se nu ne $\acute{i}$ chipuim l $\acute{a}$ $\acute{t}$ imea $\acute{s}$ i $\acute{i}$ m $\acute{a}$ l $\acute{t}$ imea lor, ci singur numai lungimea. C $\acute{a}$ t face lungimea unui metru? unui decimetru? C $\acute{a}$ t face lungimea unei linii dela u $\acute{s}$ $\acute{a}$ p $\acute{a}$ n $\acute{a}$ la fer $\acute{e}$ str $\acute{a}$? dela mine p $\acute{a}$ n $\acute{a}$ la cuptor? etc.

Marginile corpurilor sunt fe $\acute{t}$ e; marginile fe $\acute{t}$ elor sunt linii; dar ce sunt marginile liniilor? $\acute{I}$ nsemna $\acute{t}$ i-v $\acute{e}$: Marginile liniilor sunt *puncte*. (Repeti $\acute{t}$ ione). Un corp are 3 dimensiuni; cari sunt acelea? o fa $\acute{t}$ $\acute{a}$ are 2 dimensiuni; care? O linie are numai o singur $\acute{a}$ dimensiune; care? Un punct nu are nici o dimensiune. Ceea ce numim $\acute{i}$ n vie $\acute{t}$ $\acute{a}$ un punct, este numai semnul unui punct; c $\acute{a}$ ci punctul neav $\acute{e}$ nd nici o dimensiune, nu se p $\acute{o$ te ved $\acute{e}$, ci numai cugeta. Ne cuget $\acute{a}$ m adec $\acute{a}$ locul, unde ar trebui se fie un punct, d. e. aici $\acute{i}$ n aer la cap $\acute{e}$ tul degetului

meu. Pentru ca însă se ne putem însemna mai bine locul, unde ar trebui să fie un punct, marcăm locul acela cu un obiect ascuțit, d. e. cu un ac, cu un cui, cu o cerusă ascuțită, cu o pînă etc. Un atare punct se cheamă punct fizic, spre deosebire de punctul cugetat la locul acela și care se numește punct matematic. Pe câmp însemnăm un punct prin un par bătut în locul cutare, prin un stég, un țeruș (pociump).

3. Resumare și abstracțiune. Când atingem vârful condeiului (stilului) de placă séu tăbliță, se formeză un punct. Dacă mișcăm acest punct (séu vârful condeiului) pe tăbliță, se formeză o linie. Așa dară linia este calea unui punct progresiv. O linie încă se pôte mișca. Când o linie se mișcă curmezîș (nu lungiș, adecă nu în direcțiunea ei, ci bună oră ca firul, cu care tăiem mămăliga séu ca cuțitul, cu care tăiem pânea), atunci se formeză fața. Prin urmare fața este calea unei linii mișcate curmezîș. Ce se formeză însă, când apăsăm o față (o scândurită) în lut môle? Va se dîcă: un corp se fomézá prin mișcarea unei fețe în latul ei.

4. Aplicări. Rspundeți în scris la întrebările următoare: Cum se formeză linia? Câte dimensiuni are linia? Cum se cheamă dimensiunea liniei? Cum se formeză fața? Câte dimensiuni are fața? Carî sunt acelea? Cum se formeză corpul? Câte dimensiuni are corpul? Carî anume?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

L.

Lecțiuni din geografie pentru scôla poporală.

I. Locul natal.

§. 1. Chilia scôlei.

A. Planul lecțiunei.

1. Numele.
2. Forma chiliei:
  - a) lungimea,
  - b) lățimea,
  - c) înălțimea.
3. Părieții chiliei:
  - a) părietele cel drept,
  - b) părietele cel stâng,
  - c) părietele din ainte,
  - d) părietele din dērēpt,
  - e) plafondul,
  - f) padimentul,
  - g) unghiurile,
  - h) colții.
4. Mēsurarea și desemnarea chiliei

B. Tractarea practică.

1. Pruncilor, cum se numește casa, în carea ne aflăm noi acum? (scóla, casă de scóla). Scóla are mai multe încăperi; cum se numește încăperea, în carea suntem noi acum? (chilia scólei). Pentru ce se numește chilia scólei? (pentru că se ține scóla în ea). Cum se numește o chilie, în carea locuiesc ómeni? (chilie de locuit). În loc de „chilie“ cum se mai ȳice? (odae). „Odae“ este cuvânt turcesc; „chilie“ înseamnă încăpere deschilinită séu de chilin.

2. Să ne uităm mai de-aprópe la chilia scólei! Ea se întinde odată așa, apoi așa, și așa (se arată cu mâna); va se ȳică are trei întinderi séu dimensiuni (se scrie pe tablă). Care din aceste trei dimensiuni este mai mare? Dimensiunea cea mai mare se numește lungime. Arată și tu lungimea chiliei! Dimensiunea curmezisă se ȳice lățime; arată lățimea chiliei! Dimensiunea din jos în sus se chiamă înălțime; écă acésta!

Înca odată: câte dimensiuni are chilia scólei? Cum se numesc ele? Arătați: care este lungimea? lățimea? înălțimea?

Aceste trei dimensiuni fac forma chiliei, și fiindcă chilia noastră este mei lungă decât lată, ȳicem: că are formă lungăréță. Ce formă are chilia noastră? Când lungimea și lățimea unei chilii sunt asemenea, forma se numește pătrată. Văduț'ați voi chilii pătrate? Unde?

3. Unde se gată un lucru, acolo sunt marginile sale. ȳi și tu acésta, N! Marginile unei grădine sunt gardurile, marginile unui pământ sunt rezórele, marginile unui lac sunt țermurile sale; cari sunt însă marginile chiliei? (părieții). Câți părieți are chilia? Arată-i cu mâna și-i numără tare!

Ca se putem vorbi de ei, fără a-i arăta cu mână, dáți sé le punem nume. Noi avem câte doué mâni; cum se numește mâna acésta? (drépta). Cum se numește acésta? (stânga). Așa vom urma și cu părieții. Cum vom numi părietele din spre mâna dréptă? (drept). Care e dela voi părietele cel drept? Cum vom numi părietele din spre mâna stângă? (stâng). Care e dela voi părietele cel stâng?

Bine; dar mai sunt doi părieți: unul în fața, altul în dosul vostru. Cum vom numi părietele din fața? (din ainte). Arătați părietele din ainte? Cum vom numi părietele din dos? (din dărépt). Arătați părietele din dărépt!

Părieții mărginesc chilia giur împregiur; spuneți-mi acum: cu ce se mărginesc ea în sus? (cu plafondul). Și în jos? (cu padimentul). Așa dară câte margini de tóte are chilia? (6). Cari sunt acelea? (4 părieți, plafondul și padimentul).

Unde se împreună doué margini séu doi părieți, acolo se face un unghiú. Câte unghiuri are chilia? Arătați-le cu mâna și le numărați tare! Partea din afară a unghiului se numește colț (séu corn). Vino

S la tablă! Arată cu bățul acesta unghiurile tablei! Arată acum colțurile ei! Un unghiū se pôte și desemna, anume cu două linii — écă așa (învătătorul desemnă un unghiū cu creta pe tablă). Care este unghiul? Care este colțul? Acest unghiū este cu colțul spre stânga în sus. Acum voiū desemna unul cu colțul spre stânga în jos — écă-1! Acum unul cu colțul spre drépta în sus — écă-1! Acum unul cu colțul spre drépta în jos — écă-1. Desemnați acum și voi ughiurile acestea cu stilul pe tăblițe, și anume fie care unghiū de câte 4 orī! Faceți linii drepte și netede tótă linia sē fie de câte doi centimetri de lungă!

4. Acum vom mēsură chilia, ca se vedem cât este de mare. Aici este metrul. Vino M și mēsură lungimea chiliei! Cum vei face acēsta? De unde vei începe? Până unde vei mēsură? Mēsură! Ceialalți vē uitați la el! Ce ai aflat? Ne vom însemna: lungimea 8 metri. Acum va mēsură T lățimea. De unde vei încēpe? etc. Ce ai aflat? Bine, ne vom însemna: lățimea 6 metri.

Acum voiū desemna cu creta pe tablă forma chiliei. Cât de lungă este chilia? Hei, dar 8 metri nu încap pe tablă; ce vom face? (copii vor găsi înșiși, că trebuie se o desemnăm mai mică; astfel vor primi o idee despre reducerea mēsurilor). Bine, în desemn vom reduce metri la decimetri. Câți metri face lungimea? (8). Voiū trage decī o linie de 8 decimetri. Aici e metrul: 1 dm, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 dm. Fac un punct pe tablă, écă aici, și altul în depărtare de 8 dm. Acum voiū împreuna aceste două puncte prin o linie dréptă — écă așa. Cât face lățimea chiliei? (6 m). În desemn vom reduce și lățimea la 6 dm. Écă trag din capētul stâng al liniei de mai înainte o linie în jos de 6 dm. Avem până acum un pāriete lung și un pāriete scurt; chilia însă are doi pārieți lungi și doi scurți. Voiū desemna și pre acestia — așa.

Faceți acum și voi desemnul acesta pe tăblițele vōstre! Cât de lungi veți lua pārieții? (copii vor vedē îndată, că linii de 8 dm nu încap pe tăblițele lor, și că prin urmare vor trebui se facă o nouē reducere a mēsurilor). Bine, eu am redus metri la decimetri, voi îi veți reduce la centimetri: 8 centimetri pārieții cei lungi și 6 cm pārieții cei scurți. Dați-vē silință a face o figură cât se pôte mai frumoasă!

§. 2. Regiunile séu ținuturile lumii.*)

A. Planul lecțiunei.

1. Orizontul.
2. Regiunile séu ținuturile lumiei.

*) Era fără îndoieală mai bine a începe cu lecțiunea acēsta, pentru că atunci lecțiunea primă ar fi devenit mai instructivă, anume pārieții chiliei s'ar fi putut numi după regiuni cari sunt stabile, ér nu cu nisce terminī relativ.

- a) resăritul,
- b) apusul,
- c) miédă-đi,
- d) miédă-nópte.

B. Tractarea practică.

În ora trecută am vorbit despre chilia scólei; astăđi vom merge mai departe. Dar mai ântâiu sê vê vêd desemnurile, ce ađi avut a face. Tăblițele afară: unul, doi, trei! (Învêțătorul revede desemnurile, face la fie care reflexiunile de lipsă, laudă pre cei bunđ, învață și încuragiéză pre cei mai slăbuți — cu buna, ca un părinte).

Sê mergem puțin afară în curtea scólei! Ce avem de-asupra nóstră? (cerul). Ce avem sub noi? (pămêntul). Ce formă are cerul? (covățită). De aceea vorbim de bólta cerului. Vedeți, bólta cerului pare a atinge pămêntul cu marginile sale. Priviți giur împregiur de voi! Linia aceea, în care cerul pare a se împreuna cu pămêntul, se numesce *orizont*. (Repetițiune). Arată cu mâna orizonul A! O! V!

Mulți din voi vor fi vêđut de bună sémă resărint sórele; când resare sórele? Unde resare sórele? Întórceți-vê cu fața într'acolo! Prun-cilor, cea parte a orizontului, unde resare sórele, se numesce *resărit*. (Repetițiune). Ce se numesce resărit? Pentru ce se numesce cea parte a orizontului resărit?

Dar sórele nu remâne pururea pe cer; ce face sórele séra? Unde apune sórele? Întórceți-vê acum cu fața într'acolo. Însemnați-vê: cea parte a orizontului, unde apune sórele, se numesce *apus*. (Repetițiune). Ce numim apus? Pentru ce se numesce cea parte a orizontului apus? Întórceți-vê cu fața cătră resărit! Acum cătră apus! (E bine, ca și la propunere copii se facă mișcare, însă în mod regulat, la comandă. Comanda sê se dea astfel, ca copii se scie, când se începă cu esecutarea. În cazul de față: întórcere cătră resărit — una!)

Așa dară sórele resare și apune. Resărint sórele, el se rădică tot mai sus pe bólta cerului, până la un punct în mijlocul bóltei; acolo calea sa pe cer e jumătate, căldura este mai mare. Cum se numesce acel timp din đi? (amédđi). Bine, amédđi, pentru că atunci e mieđul séu mijlocul đilei. Sórele ș'a făcut calea pe jumătate, điuă încă e pe jumătate! Atunci sórele e mai sus pe cer, dar nu stă drept preste noi, ci puțin plecat spre orizont — écă într'acolo. Însemnați-vê: cea parte a orizontului, spre care e plecat sórele la amédđi, se numesce *miédă-đi*. (Repetițiune). Întórceți-vê cu fața cătră miédă-đi! Întindeți mânilé în laturđ! Ce aveți înaintea vóstră? (miédă-đi). În stânga? (resăritul). Și în drépta? (apusul). Dar în dosul vostru? (nu sciu). Însemnați-vê:

acea parte a orizontului, carea stă față în față cu miédă-
đi, se numesce *miédă-nópte*. (Repetițiune). Când stă sórele la miédă-
nópte? (nici când).

Resăritul, apusul, miédă-đi și miédă-nópte se numesc
împreună ținuturi séu regiuni ale lumii. (Repetițiune).

Ca se ne însemnăm mai bine regiunile lumii, ne vom face un de-
semn aici în curte. Orizontul este un cerc; vom trage și noi un cerc
cu bățul acesta aici în arina curții, écă așa. Acum vom trage în cerc
o cruce din două linii, din cari una se mérgă dela resărit la apus, ceea-
laltă dela miédă-đi la miédă-nópte. În cotro se află resăritul? Dar apu-
sul? Éca trag linia așa. În cotro se afla miédă-đi? Dar miédă-nópte?
Écă trag linia adoua așa. Crucea acésta arată cu capetele cătră cele 4
regiuni ale lumii.

Pune-te tu A în capétul de cătră resărit, tu E în capétul de cătră
apus, tu L în capétul de cătră miédă-nópte, ér tu V în capétul de cătră
miédă-đi! (fie care copil se pune cu dosul cătră regiunea, ce o înfățișeză).
Vedeți, resăritul se uită la apus, apusul la resărit; miédă-đi se uită la
miédă-nópte, miédă-nópte la miédă-đi. Întorcându-ne în cerc, vom vedé
pe rënd: resăritul, miédă-đi, apusul, miédă-nópte. Așa stau, așa urméză
regiunile lumii.

Acuma se ved, dacă vi-le-ați însemnat bine. Care păriete al chiliei
nóstre se află spre resărit? care spre apus? care spre miédă-đi? care
spre miédă-nópte?

Mergënd în scólă, veți desemna pe tăblițe orizontul cu un cerc, în
cerc veți face o cruce și în capétul de-a stânga al crucei veți scrie re-
săritul, în capétul de-a drépta apusul, în capétul de-a supra miédă-nópte,
de desupt miédă-đi (din caúsă, că așa e și pe charte).

(Va urma).

E. Andreescu.

Tractarea practică a unor bucăți de lectură.

I.

Sórele și vântul.

(Urmare).

3. (Conceptul „fabulă„). Sciți încă de mai înainte, că bucățile
„Învêțați carte!“, „Seolarul silitor“, „Împératul Carol“ etc., sunt nara-
rațiuni; pentru ce? („pentru că înfățișeză o întêmplare“ — așa li-sa
esplicat atuncî, când s'au tractat bucățile acelea). Ce socotiți: este și bu-
cata „Sórele și vântul“ o narațiune séu nu? (este). Pentru ce? (și aici

se înfățișează o întemplantare). Băgați însă bine de seamă: Ce se ține despre sora și vânt? (s'au certat etc.) Au cu puțință e, ca sora și vântul să se certe? (nu). Și totuși se vorbește despre ei, ca despre persoane, cari cugeta, vorbesc, fac ceva. Însemnați-vă: *O narațiune, în care se introduc animale seu și obiecte nesufletețe ca vorbind, simțind și purtându-se întocmai ca oamenii, se numește fabulă.* Ce este și bucată „Sora și vântul“? Pentru ce este o fabulă? (pentru că se introduc în ea obiecte nesufletețe etc.) În „Legendarul“ nostru sunt mai multe fabule, d. e. Pisica și șorecii (pag. 28), Șorecele și leul (pag. 28), Cele două capre (pag. 30), Cănela lăcom (pag. 35), Epurele desperat (pag. 70), Cioroiul și vulpoiul (pag. 71), Vulpea și strugurii (pag. 72), Două fieră de plug (107) etc etc., pre cari încă le vom tracta pe rând; dar și până atunci cetiți pe acasă una seu alta din ele, ca se înțelegeți mai bine, ce este o fabulă.

Cel ce face fabule, se numește fabulist. Fie care fabula înfățișează o învățătură ore care pentru noi oamenii. Învățătura din fabulă se ține morală. Care este morala fabulei noastre? „Cu buna faci mai mult decât cu răul.“ Când veți auzi seu ceti o fabulă, întrebați-vă tot de-auna: care este morala acestei fabule? Pentru că în unele fabule nu ni-se spune morala, ci trebuie să o găsim noi.

4. (În „Planul tractării“ am țis sub p. 4: „Scolarii reproduc și ei cuprinsul bucății cu cuvintele lor.“ Mulți din învățătorii nostri sunt de părere, că totă tractarea unei bucăți de lectură se reduce singur numai la punctul acesta. Îndată ce au cetit o bucată seu au făcut pre un scolar să o cetască, ei ține numai decât scolarilor: „Care din voi va fi în stare, să-mi povestască bucată acesta cu cuvintele sale?“ Părerea acesta este greșită, și anume din două puncte de vedere: întâi, pentru că tractarea unei bucăți de lectură cuprinde în sine toate punctele arătate de noi în „planul tractării dela bucată acesta (fasciura II, pag. 84); adoua, fiind că este prea greu, mai ales pentru scolarii din clasele mai inferioare, ca ei, îndată ce li-se va ceti o bucată înainte, se o reproducă numai de cât cu cuvintele lor. Spre acest scop se cere neapărat, ca scolarii se înțelegă bine cuprinsul bucății și se cunoscă sinonimele cuvintelor din bucată spre a le pute înlocui cu altele potrivite, se cere în un cuvânt, ca mai întâi de toate bucată să se esplice în modul, cum am arătat în punctul precedent (3). Altmintrea copii se opintesc de giaba, se disgustă și fac o reproducțiune rea. Esplicarea bucății însă odată făcută cum se cuvine, învățătorul poate provoca pre scolarii fără grijă a reproduce cuprinsul bucății cu cuvintele lor; căci având acum un fond de idei și vorbe relative, ei vor produce de sigur un lucru bun, și pentru ei plăcut și folositor. Învățătorul va stăruî, ca scolarii se vorbescă tare, fără a sbiera, se vorbescă corect și se pronuncie precis, cum cere gramatica. Scolarii mai

ales începători au datina a repeți neîncetat pre „și“ séu „ș'apoi :“ „ș'apoi o vinit, ș'apoi s'o dus“ etc. Învățătorul va lucra într'acolo, ca scolarii să se lase de acest învăț reu. Încetul și cu stăruință — toate se pot).

5. (Acum urmăzeă deprinderea în cetire. Copii cetesc bucata de repețite ori, până o cetesc cum se cade.

Se lămurim aici două întrebări:

a) Pentru ce atâtău esplicarea bucății, apoi deprindere întru a o ceti? Pentru că e forțe greu a ceti bine ceva ce nu înțelegem. Chiar și cetetel cel mai bun, avēnd a ceti d. e. un act într'o adunare publică, îl cetesce mai atâtău pentru sine, ca se-i afle cuprinsul.

b) Pentru ce atâtău reproducerea cuprinsului cu cuvinte proprii, apoi cetirea bucății? Pentru că deprindēnd mai atâtău cetirea, copii ar învăța bucata de rost, și reproducerea s'ar face din vorbă în vorbă).

6. („Învēțarea de rost și apoi recitarea din memorie a bucății.“ Recitarea să se facă cu simț, modulând vócea după cuprins și observând pauzele de lipsă).

(Va urma).

„România-Jună“ din Viena.

De câte ori am aflat, că studenții români dela cutare institut de cultură au înființat între sine o societate de lectură, tot de-auna ni-a săltat inima de bucurie. Scim și cunoșcem din esperință multele și marile neajunsuri, cu cari studenții nostri au a se lupta pe la toate institutele. Cei mai mulți din ei, lipsiți de mijloce, nu pot cerceta o societate séu o familie mai alésă, unde ș'ar puté însuși o mai bună cultură socială; nu-și pot procura nici chiar manualele de studii, cu atât mai puțin opurile necesare pentru cultura generală. Sē se considere mai încolo, că o mare parte din junimea noastră își face studiile gimnasiale pe la institute străine, unde nu numai că nu se vorbesce limba română, nu numai că nu este permis a ceti cărți și diare române, dar chiar și manifestarea de simțeminte naționale încă este interdisă; ér studiile mai înalte, afară de teologie, sunt constrinși a le face fără esceptiune numai pe la institute de altă limbă, de oră ce institute naționale de categoria acēsta ne lipsese cu desēvfrșire și ne vor mai lipsi cine scie până când. Considerând toate acestea, fie care Român va trebui să salute cu plăcere ori ce societate de lectură înființată de studenți români. Dacă a casă suntem siliți a ne apēra tinerimea de influințe dușmănoșe naționalității noastre, cu cât mai mult suntem datorî a face acēsta departe de caminul părintesc, în oceanul străinătății, întindēndu-i în tot modul mâna de ajutor.

Cultura socială, cultura științifică și mai pe sus de toate dezvoltarea și propagarea simțimentului și ideii naționale sunt și trebuie să fie nisuița și problema de competență a acestor societăți.

Înființarea „României-June“ la centru, în capitala imperiului, unde alérgă tineri români de prin toate provinciile anticei Dacie, a fost o idee frumoasă și salutară, și de aceea publicul român tot de-auna a sprijinit-o cu căldură. Tineri români, cari nu cunoscneau limba română, fiind că nu avuse ocaziune a o învăța, întrând în „România-Jună“ au devenit în scurt timp cei mai buni Români, pe când, fără de această societate, pôte că nici când nu ș'ar fi dat silința de a-și învăța limba maternă.

Am urmărit cu mare atențiune și cu mult interes dările de sémă asupra acestei societăți, ne-am bucurat tot de-auna, când eram fericiți a afla, că ea prosperéză și că membrii ei trăesc în unire și bună înțelegere, pe când de altă parte ne întristam din inimă, când ni-se spunea contrarul.

De astă dată avem înaintea noastră „Raportul anual“ al acestei societăți, pe timpul dela 1 Octomvre 1877 până la 30 Septemvre 1878, publicat în numele comitetului de cătră președintele său, dl doctorand în medicină Octaviu Blasianu.

Raportul vorbesce la început despre „societățile de studenți“ în genere, și despre societatea studenților români din Viena în specie; arată apoi, că „România-Jună“ este în același timp o societate de lectură, o societate literară, o societate de binefaceri, o societate de petrecere și o societate curat românescă; ne spune după aceea, că societatea ține în chirie un local, care se compune din sala de lectură, din un apartament pentru bureaul comitetului și din alte două apartamente, ce servesc de locuință gratuită pentru 4 și de multe ori 5 membri seraci ai societății; în fine trecând la „mișcarea cassei,“ ne împărtășesc, că fondul neatacabil constă preste tot din 4265 fl. 30 cr., ér fondul disponibil a scăđut în anul espirat cu 331 fl. 41 cr., remânând cu finea lui Septemvre 1878 numai 409 fl. 18 cr. în bani gata și 519 fl. 5 cr. în datorii active.

Pre cum se vede, fondul disponibil este aprópe desecat; din suma restantă, țiece raportul, nu se pôte susține cabinetul de lectură, ér fără de cabinetul de lectură viața societăți e paralizată, „România-Jună“ e mórtă. De aceea comitetul la finea raportului adreséză publicului român următorul apel:

„Dați-ne decí ajutorul Vostru și contribuiți la crescerea bărbăților viitorului, căci, dându-ne nouă, dați națiunei, și ce pôte fi mai mângăitor pentru Voi, decât dulcea consciință de a Vă fi sacrificat denarul pe altarul națiunei?

Nu uitați, că în „România-Jună“ se oțelesce simțământul național al tinereții, se lărgesc cunoștințele literare-naționale, se cristalizază caracterele, se înădușește egoismul, se dă impuls de-a lucra pentru interese comune și ideale, și astfel se disciplină bărbați cu abnegații pentru trebuințele viitorului.

Aveți toate acestea în vedere, și nu lăsați se pieră o școlă națională atât de folositore!“

Recomandând și noi publicului român acest apel, nu putem totuși a nu ne întorče și către societatea „România-Jună“ și a o ruga, ca să fie cu cea mai mare scrupulositate în ceea ce privește administrarea și folosirea averii sale. Căci cari sunt cauzele, din cari fondul disponibil a scădut de odată într'o măsură, încât societatea este în periclu de a se desfința? Ni-le spune însuși raportul și adecă:

1. Comitetul precedent n'a vërsat venitul balului român din érna trecută în cassa societății, cum se făcea până atunci, ci l'a împărțit între 4 studenți seraci.

2. Se ține în chirie un local scump.

3. Spesele estraordinare în anul trecut au fost foarte mari, și adecă: s'a mobilat și arangiat de nou cabinetul de lectură, s'a procurat o cassă de fier, s'au făcut donațiuni, s'au cumpërat cununī, album etc.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Relativ la venitul balului, foarte bine reflectéază raportul, când se întreabă: „Ce avantagiū pôte se zacă în dispozițiunea curiósă, de a împărți stipendiū á 120 fl. la 4 tineri, și de altă parte e lăsa cabinetul de lectură în periclu de a fi închis mai târziu?“ Ni-se pare însă, că noul comitet cade în aceeași eróre, când ține în chirie un local scump — cum dice însuși — numai pentru ca 4—5 studenți se aibă locuință grătuită. Ântâiū și mai ântâiū: cabinetul de lectură, „fără de care societatea e mórtă“, și numai în adoua linie și numai dacă értă mijlócele: cassă de fier, donațiuni, cununī, albumuri etc. etc.

— a —

Statistica școlelor din comitatul Sâbiului în anul 1878.

Inspectorul regesc de școle din comitatul Sâbiului a supus comitetului administrativ un raport privitor la starea școlelor din acest comitat în anul 1878, din care estragem datele următoare:

Comitatul Sâbiului are pe un teritor de 52.68 miluri □ 145.523 suflete și este împărțit în 2 orașe și 6 preturi.

În aceste orașe și preturi sunt:

1. Copii deobligați a âmbra la scólă, și adegă: dela 6—12 ani 14.643, dela 13—15 ani 5920, la olaltă 20.563. Comparând numărul acesta cu numărul de 20.004 din anul precedent, rezultă un crescământ de 559 scolari.

2. Din acestia au cercetat faptice scóla 16.876 copii, séu 82% din numărul total al copiilor de scólă, pe când în anul precedent âmbra la scólă numai 80%, raport ce dovedesce de nou, că cauza învătământului în acest comitat progresază.

Copii âmbători la scólă se împart după sex: în 9.431 băiați și 7.445 băiate, la olaltă 16.876.

N'au cercetat nici o scólă: 2417 băiați și 2253 băiate, la olaltă 4670 din numărul total al copiilor deobligați a âmbra la scólă. În anul precedent nu cercetase nici o scólă 5119 copii; prin urmare și în punctul acesta comitatul Săbiului a făcut un progres îmbucurător.

3. Din copii âmbători la scólă au cercetat:

a) scóle elementare: 7.200 băiați și 5.808 băiate, la olaltă 13.008;

b) scóle de repetițiune: 1858 băiați și 1052 băiate, la olaltă 2410;

c) scóle poporale superioare, scóle civile și scóle industriale: 249 băiați și 555 băiate, la olaltă 834;

d) scóle private: 46 băiați și 30 băiate, la olaltă 76;

e) scóle secundare: 545 băiați.

Suma totală: 16.876.

Va se dică, din suma totală a copiilor âmbători la scólă au cercetat:

a) scóle elementare 78%,

b) scóle de repetițiune 14%,

c) scóle poporale superioare, scóle civile și scóle industriale 5%,

d) scóle private 0%,

e) scóle secundare 3%.

4. După confesiune copii, cari au cercetat scóle poporale, se împart astfel:

a) romano-catolici: 1200 séu 8%,

b) grèco-catolici: 861 séu 5%,

c) grèco-orientali; 8770 séu 52%,

d) evangeliți de confesiunea augsburgică 5788 séu 34%,

e) evangeliți reformați 114 séu 1%,

f) unitari 4 séu 0%,

g) mosaici 39 séu 0%.

5. După naționalitate acesti scolari sunt:

a) Magiari 469 séu 3%,

- b) Nemți 6726 séu 40°/_o,
- c) Români 9626 séu 57°/_o,
- d) de alte naționalități 55 séu 0°/_o.

6. Din 16.876 scolarî au âmblat la scólă: a) vara și érna 13.716 séu 81°/_o, b) numai érna 3160 séu 19°/_o.

7. Din acestî scolarî au fost; a) provăduți cu cărți 15.235 séu 90°/_o, neprovăduți 1641 séu 10°/_o.

8. Dintre negligențiile de scólă au fost: a) escusate 195.994, b) neescusate 81.496.

Din pedepsele dictate pentru negligențiile neescusate au încurs 430 fl. 91 cr., cari s'au vërsat în caselle scolare pentru a se procura mijlôce de învățămënt.

9. Cu finea anului scolaric espirat au eșit din scóele poporale și au pășit în viața civilă 1534 scolarî, cari învățase a ceti și a scrie bine. —

10. În anul espirat au fost în comitatul Săbiului 150 de scóele poporale, în anul precedent 152, prin urmare numărul lor a scăduț cu 2. Causa este, că scóla israelitică din Săbiu și scóla gr. catol. din Glâmbôca au încetat de a mai esiste.

11. După caracterul lor aceste 150 de scóele poporale se împart astfel:

- a) scóele elementare de stat 1,
- b) scóele poporale: romano-catolice 7, evangeline de c. a. 40, greco-catolice 17, greco-orientale 79,
- c) scóele grăniceresci 4,
- d) scóele industriale 2.

12. După limba învățămëntului, ele se împart așa: magiare 3, magiare-nemțesci 2, magiare-nemțesci-românesci 1, nemțesci 43, nemțesci-românesci 2, românesci 99.

13. Din aceste 150 de scóele poporale au fost plasate: în localități proprie 124, în localități închiriate 26.

14. În localitățile acestea au fost 316 odăi de scólă și 210 locuințe pentru învățători.

Numărul scolarilor fiind de 16.876, se vin prin urmare pe totă oada de scólă în număr de mijloc 51 scolarî.

15. În anul scolaric 1877/8 au fost aplicați la scóele poporale din acest comitat 334 de învățători, și adecă: 248 avënd testimoniu de cualificațiune, 86 fără testimoniu de cualificațiune, séu: 301 învățători ordinarî și 33 suplenți. Se vin prin urmare pe fie care învățător în număr de mijloc 50 scolarî.

16. La aceste 150 de scóle poporale s'au aflat, pre lângă edificiile de scólă: 71 pomării, 90 grădine de scólă și 44 locuri de gimnastică.

17. La aceste 150 de scóle poporale au fost în us următoarele mijloce de învățământ și colecțiuni: 346 table negre, 124 garnituri table de cetit, 440 charte geografice, 115 globuri terestre, 155 colecțiuni pentru istoria naturală, 73 colecțiuni fizicale, 62 biblioteci și 32 aparate pentru gimnastică.

18. Venitul total al celor 150 de scóle poporale din acest comitat în anul scolastic 1877/8 a fost de 106.959 fl. și adevă: în bani gata 82.121 fl., în naturalii prețuite în 24.838 fl.

Acest venit se compune din :

- 6.609 fl. produsul averei imobile în valóre de 92.756 fl.,
- 10.805 fl. interese dela capitale în sumă de 204.516 fl.,
- 13.065 fl. didactru,
- 3.832 fl. dotațiuni dela stat,
- 40.626 fl. „ „ comune,
- 22.925 fl. „ „ biserici,
- 9.097 fl. „ de altă natură.

19. Spesele cu întreținerea acestor scóle s'au urcat la 106.959 fl., și adevă :

- 84.994 fl. salare pentru învățătorii ordinari,
- 3.763 fl. „ „ „ suplenți,
- 8.299 fl. pentru încălđit, curățit și reparatură,
- 1.716 fl. pentru sporirea mijlócelor de învățământ,
- 569 fl. pentru cărți pe séma scolarilor seraci,
- 7.628 fl. pentru alte erogățuni.

20. Percepțiunile și erogățunile scólelor poporale din comitatul Sâbiului în anul scolastic 1877—8 în suma de 106.959 fl. au fost aprópe egale cu percepțiunile și erogățunile din anul precedent în sumă de 106.998 fl. Cu tóte că scólele porale din comitatul nostru în ceea ce privesce starea lor materială difer mult de olaltă și vor diferi și de aici încolo; deși contribuiriile, ce se fac pentru susținerea scólelor, în multe comune nu corespund recerínțelor unei instructiuni bine organizate: totuși avënd în vedere serácia generală a poporului, precum și trista stare a meseriilor și a comerciului, vom constata ca un ce îmbucurător, că contribuiriile acestea nu au scăđut într'o măsură mai mare.

Varietăți.

(Dómnne decorate). Monitorul Oficial din România publică lista dómnnelor, cărora M. S. R. Dómmul, în urma aprobațiunei M. S. R. Dómnnei, li-a conferit crucea „Elisabeta“ pentru căutarea ostașilor răniți în campania din 1877—1878, pentru instalarea de spitale, înzestrarea ambulanțelor séu pentru ofrandele făcute cu scop de a alina suferințele răniților și ale bolnavilor în timpul acestei campanie. În lista acésta se afla și următóarele dómnne din Austro-Ungaria: Iudita Măcelar, Emilia Raț, Zinca Roman, Hareti T. Stănescu, Eufrosina Cirlea, Lucreția Muntean, Eugenia Muntean născută d'Aldulean și Iulia Rotar; ér din Bucovina dómnnele Elena de Popoviciu născută contesa Logotheti și Natalia de Hurmuzachi, născută Stírcea.

(Limba magiară introdusă în tóte scótele poporale din Ungaria). În una din ultimele ședințe din anul trecut, ministrul un-guresc de înstrucțiune publică, d. Trefort a anunțiat dietei din Budapesta, că în curund va supune corpurilor legiuitoare un proiect de lege pentru a se introduce limba magiară în tóte scótele poporale din Ungaria. Acum organele guvernului ne spun, că proiectul este gata și are se mai trecă numai prin consiliul ministrilor, pentru a se puté înainta apoi parlamen-tului. Principiile conducătóare ale proiectului ar fi, ca înainte de tóte în preparandiile (institutele pedagogice, scótele normale) și seminariile confesionale nemagiare limba magiară sê se introducă într'o măsură, ca învățătorii, ce vor eși dintr'însele, se fie în stare a o propune cum se cade. După trei ani dela publicarea legii (atâta ține adecă cursul pre-parandial) diplome de învățator nu se vor mai da decât acelor candidați, carî vor fi în stare a propune în limba magiară, ér învățătorii denumiți deja de mai înainte vor fi obligați, în timp de șese ani a-și însuși în aceeași mesură limba magiară. În șese ani prin urmare limba magiară are se fie introdusă în tóte scótele poporale ca obiect obligat. În perio-dul de tranșițiune guvernul va fi investit cu dreptul de a lua măsurî provisorice după bunul séu plac. Afară de acésta în acele scóte, unde se află învățătorî, carî știu un-guresce, limba magiară se va introduce numai decât.

(Magiarisarea numelor). După un conspect publicat în „Hon“, deja 2162 familii ș'au magiarisat numele dela anul 1868 încóce. „Hon“ crede, că din suma acésta abia vor fi 162 de casurî, în carî numele nu s'au magiarisat, ci s'au schimbat în altele nemagiare, în celelalte 2000 de casurî însă numele s'au magiarisat. Și fiind că magiarisarea nu-melui s'a cerut de cele mai multe orî pentru familii întregî, numita fóie

presupune, că numărul indivișilor cu connume magiar este astăđi cu 8000 mai mare decăt la anul 1868.

(Scótele din Ungaria). Ministrul unguresc de instrucțiune publică Trefort va substerne dietei în curénd un raport asupra scótelor poporale din Ungaria în anul 1877. După acest raport numărul scótelor de 10 aní încóce a crescut dela 13.000 la 15.400 (rotund); numărul scolarilor dela 170.000 la 200.000, averea scótelor dela 5 milióne la 10 milióne. În anul 1869 au cercetat scóla 48 procentí din numărul total al copiilor obligați a âmbra la scólă, în anul 1877 însă 71%.

(Limba rusescă în scótele din Serbia). Se vorbesce, că ministrul de culte din Serbia ar fi încheiat o convențiune cu guvernul rusesc, în înțelesul căreia Rusia se obligă a da Serbiei pe an 60,000 de ruble pentru susținerea catedrelor de limba rusescă, ce se vor instituí la scótele secundare din Serbia și a crea șee stipendii pentru candidații de profesură serbi, cari vor alege de specialitate limba rusescă.

(Limba italiană introdusă în scótele din România). „La Voce d'Italie“, diar italo-român, ce apare în Bucuresci sub direcțiunea d-lui Enrico Croce, află, că noul ministru al instrucțiunii publice din România, d. Cantilli are intențiunea de a face să se întroducă în scótele primare și limba italiană, pe lângă cea francesă și germană, ca obligătore. — Limba maternă, limba franceză, limba germană, limba italiană, — patru limbi — în scóle primare — e prea mult. De frate frate, dar pedagogia nu se împacă cu atâta amar de limbă la copii de 6—12 aní.

(Scolari înnecați). Într'un sat din Franția scolarií, eșind dela scólă, se duseră pe un lac de lângă sat, ca să se dea pe ghiață. De odată ghiața se rupsă cu dinșii și se înneacă 48 de copii din 52, remânénd numai 4, cari se temură a călca pe ghiață.

(Un monstru de învățator). În ajunul sêrbătorilor apusene, o vėduvă din Viena aștepta să-i vie copilul dela scólă. Trecuse ora a patra și copilul nu mai sosia. Se făcu 5, se făcu 6. Mama îngrijată se luă după copil pe la rude și cunoscuți; dar nu-l găsi nicăiri. Se făcu 8, se făcu 9; copilul nu veni. Atuncí mama se duce la poliție; de giaba. O nópte teribilă pentru biéta vėduvă. A doua și vestea se lătesce din casă în casă. Atuncí un copil din veciní, conscolar cu copilul pierdut, veni la vėduvă și-i spuse, că fiul ei se află în scólă: l'a închis erí învățatorul de pedepsă într'un sicriú (dulap)! Mama alérgă într'o fugă la scólă; scóla e încuiată, căci începuse feriile Crăciunului. Chiamă servitorul scólei, să deschide ușa, să deschide sicriiul: copilul abia mai rėsufla de plâns, de frică, de fóme, cu cari se luptase 17 ore. Președintele eforiei scolare avisă despre acésta pre primarul capitalei, carele ordonă a

se face pe dată cercetarea. Învățătorul tras la răspundere, admise că a încuiat pre scolar în sicrii, adause însă cu o nepăsare criminală: „póte că mi-am uitat.“ În urma acesteia învățătorul a fost suspendat din post, și actele s'au transpus la judecătoria criminală. — Corpul didactic din Viena este foarte indignat, că un membru din sinul seu a putut comite o faptă așa de monstruoasă — astăzi — în capitala imperiului.

(*O comună, carea se lasă de beție*). În comuna Stancoț din comitatul Zemplin beția de vinars séu rachie luase dimensiunii îngrozitoare. Preotul local privia cu întristare, cum poporeni s'ei se selbătăciau pe ți ce merge, cum viața familiară se desfăcea, averea ómenilor cădea sub tobă. În fine, la inițiativa și stăruința sa, locuitorii se prinseră cu toții serbătorește, că nu vor bé vinars un an întreg. — Sunt opt septemâni de atunci, ómenii sunt voioși și îndestuliți, numai unul singur e desperat — crișmarul, carele de atunci încóce n'a putut vinde nici măcar un litru de vinars.

(*În cauză proprie*). Dilele acestea d. preot Gaspar din Zsidovár ne scrie, că d-sa s'a fost abonat la „Scóla Română“ pro 1878, că însă încetând fóia ș'a reclamat banii, dar fără nici un rezultat. Acum căci fóia apare éráși, cere s'el privim ca prenumerant pe semestrul I, ér pentru suma întrecătóre s'ei trimitem cărți. I-am respuns, că nu am primit dela d-sa nici bani, nici reclamațiuni. Pentru justificarea noastră înaintea publicului amintim, că până a nu lua hotărîrea se sistăm fóia pro 1878, ni-au trimis prenumerațiuni următorii 7 domni: Ioan Popasu, episcop în Caransebeș 5 fl., L. Lucchi, vice-căpitan în Năsăud 2 fl. 50 cr., Casina română din Selisce 2 fl. 50 cr., Dr. Șandor, profesor în Arad 2 fl. 50 cr., I. Marin, inv. în N. Bogșan 2 fl. 50 cr., V. Popoviciu, preot în Pecinișca 2 fl. 50 cr. și N. Onciu, inv. în Beeskerek 2 fl. 50 cr. Tuturor acestora li-am înapoiat banii la 17 Ianuar 1878; recepisele sunt în mâna noastră. Prenumerațiunile sosite mai târziu am refusat de a le primi, scriind pe avis: „retur, căci fóia nu mai ese.“

V. Petri.

(*Anecdote din viața scolară*). O copilă venia dela scóla plângend. „De ce plângi, sufletul meu?“ o întrebă mama ei cu duioșie. „Cum se nu plâng“, respuse copila, „învățătorul mi-a dat se scriu de pedépsă 5 tatăl-nostru, și eu nu sciu decât unul.“

Altă copilă nu da Dđeu se cuprindă misteriiile adițiunei. Învățătorul spre a o lumina „intuitiv“, îi dđise: „În buzunarul drept am 5 galbeni, în cel stâng 3 galbeni; câți galbeni am în amëndoué buzunarele?“ Copila: „S'el vđ!“

Bibliografie.

Iubirea față de copii. De Lazar Petroviciu, doctor în filosofie și profesor la institutul teologic-pedagogic din Arad. 1878. Prețul 20 cr.

dl Petroviciu a prezentat această disertațiune mai întâiu facultății filosofice dela universitatea din Budapesta pentru a obține diploma de doctor în filosofie, fiind că-și alesese pedagogia ca studiu principal. Acum dl Petroviciu presintă disertațiunea sa și publicului român în traducere. Gratulăm d-lui Petroviciu, căci a avut ideea fericită de a-și alege o temă pre cât de importantă, pe atât de frumoasă și salutară tot odată. În adevăr, iubirea învățătorului către copil este condițiunea sine qua non pentru realizarea scopurilor educațiunei, precum țice Apostolul: „De ași grăi în limbile ângerilor, și iubire nu ași avé: făcutu-m'am ca o aramă sunătoare; de ași avé darul profetiei și ași sci totă cunoșcința, și de ași avé totă credința, în cât se mut munții, érá iubire nu ași avé: nimica nu sunt.“

Recomandăm deci învățătorilor nostri cu tot-deadinsul această disertațiune, și-î rugăm a o ceti cu totă atențiunea, a o studia chiar.

Disertațiunea are următorul plan:

1. Necesitatea iubirei.
2. Calitățile iubirei, arătând aici, că iubirea trebuie se fie:
  - a) curată atât în privința motivului, cât și a scopului final;
  - b) adevărată,
  - c) părintescă,
  - d) religioasă.
3. Efectele iubirei, și adecă: stêrnind în copii iubirea reciprocă, ea
  - a) preface scôla într'un loc plăcut,
  - b) face pre copii a fi înclinați spre supunere voioasă,
  - c) escită în elevi atentiunea liberă,
  - d) deșteptă în copii diligența.

Calendariu pe anul ordinar 1879. Redigiat de Miron M. Calinescu, secretarul societății pentru cultura și literatura română din Bucovina. Anul VI. Cernăuți. Editura și tiparul lui R. Eckhardt. 16¹/₂ côle în quart. Prețul numai 60 cr.

Acest „Calendar“ este cel mai mare și mai eftin din tôte calendarele nôstre; ér în cât pentru cuprinsul seu, el se pôte vedé din următorea schiță: Partea calendarică. Genealogia casei domnitore. Metropoliile ortodoxe-orientale din Austro-Ungaria. Măsurile și pondurile cele nouë. Tarifa timbrului. Oficiul postal și tarifa de porto pentru epistole și transporturi de bunuri. Oficiul telegrafic și tacele telegrafice. Têrguri. Ér în „Almanach“: Originea Românilor, de Ion al lui G. Sbiera. 1877—1878 de M. Calinescu. Cântecul gintei latine de V. Alecsandri. Florinta, de Ion Bumbac. Româncea și Tătarii, tradițiune poporală de S. Fl. Marian. — Recomandăm și cursul acesta cu totă căldura.

Posta redacțiunei.

Onorabile redacțiuni dela „Gazeta Transilvaniei“ în Brașov și „Telegraful Român“ în Săbiu: Mulțămită colegială pentru inserarea gratuită a invitării de prenumerațiune la „Scôla Română“!

DD-lor Dr. L. P. în Arad, E. A. în Beregszo, I. O., G. G., St. V. în Bôrgău, E. P. în Șimcuta, V. P. în Tășnad, I. P. în Beiuș: Primiti, Vê rog, espresiuenea simțimentelor mele de mulțămită pentru felicitările la anul nou și țina onomastică! V. P.

Restanțieră la „Școala Română”.

1. Din anul 1876.

Teod. Tamaș, inv. Dees-Akna, 5 fl. I. Bodea, inv. Seliște (Torda), 2 fl. 50 cr. And. Găvrus, inv. Șomfalău (Cluș), 2 fl. 50. Teod. Lucaci, inv. Mociu, 5 fl. Nicolau Bârsan, preot și inv. Orăștie, 2 fl. 50 cr. Ilie Cincea, fost pretor în Monor (distr. Năsăud) pentru 10 esempl. 50 fl. Rad Jantea, inv. Abrud, 50 cr. Elisei Coțoiu, inv. Ciurulésa (Abrud), 2 fl. 50 cr. Dem. Pop, inv. Mediaș, 5 fl. Georgiu Pădurén, not. opid., Baia de Criș, 2 fl. 50 cr. Școala confes. din Prévăleni (Hălmagiu), 5 fl. B. Almașan, proprietar Alma (Mediaș), 5 fl. S. Albu, inv. Sozsdia 5 fl. Comuna Ribița-Uibăresci 5 fl. Comuna Ribicióra 5 fl. Com. Juncu 5 fl. Com. Tomesci 5 fl. Com. Dobroț 5 fl. Com. Lunca 5 fl.

Blasiu Codrean, inv. Săn-Nicolaul mic, 5 fl. I. Mărcuș, inv. Magyar-Gyula, 5 fl. Eut. Vuia, inv. Monostor (Vinga), 5 fl. Nic. Butariu, preot Bodesci (Halmagi) 6 fl. 30 cr. Macedon Flămând, preot și inv. Borgo-Prund 4 fl.

2. Din anul 1877.

Dem. Costin, inv. Glod (Sighet) 5 fl. Dion. Aronescu, inv. Denșuș (Hațeg), 5 fl. Mich. Avram, inv. Romoșel, 2 fl. 50. I. Salagian, inv. Talpoș (Oradea mare), 2 fl. 50 cr. Atan. Bârsan, inv. Turcheș (Satulung), 5 fl. Sim. Lariu, inv. St. Mihaiu (Cluș), 2 fl. I. Nechitean, inv. Ulmusei (Căpâlna), 5 fl. I. Mateica, inv. Izvin 5 fl. Sim. Medrea, preot Stremț, (Teiuș), 5 fl. Stef. Gava, inv. Uj-Moldova, 5 fl. P. Lazaruț, subjuce Cebea (Baia de Criș), 5 fl. Ars. Cășac, inv. Gemine (Bucovina) 2 fl. 50 cr. Vas. Pop, canonic Gherla 5 fl. G. Tănăsescu, inv. Șohodol (Bran), 5 fl. Zen. Enescu, inv. Fundata (Bran). 5 fl. Paul Chinesu, inv. Soceni (Lugoș), 2 fl. N. Filipescu, inv. Plavisevița, 5 fl. Școala română din Poeni (Sighet), 5 fl. Teod. Petrișor, preparand Deva, 4 fl. Petru Ciachi, inv. Răualb, 1 fl. 25 cr. Mac. Flămând, preot și inv. Borgo-Prund 5 fl. N. Bârsan, preot și inv. Orăștie, 5 fl. Nic. Butariu, preot Bodesci, 5 fl. Ip. Teodorănescu, inv. Domin (colectant, pentru sine și pentru Vas. Hossu, Ant. Mateiu, I. Câmpian, Gava, Oros, I. Rad. Filip Marica, Ilie Mureșan, V. Uvegeș, Teod. Blaga), 48 fl. Școala rom. din Almaș, 2 fl. 50 cr. Teod. Talos, inv. Selagiu, 5 fl. Mat. Mureșan, inv. Selagiu, 5 fl. Teod. Buț, inv. Selagiu, 2 fl. I. Hendea, inv. Selagiu, 5 fl. Școala rom. din Rușovănouă (Jám), 2 fl. 50 cr.

Al. Bel, inv. Kírva, 5 fl. Ios. Ivan, inv. Socodor 5 fl. Școala română din Stamora rom., 5 fl. Școala rom. din Gaiul mic, 5 fl. Comuna biser. din Sozsdia, 3 fl. 32 cr. Școala rom. din Butin (Arad), 5 fl. Școala rom. din Sacoșul turcesc, 2 fl. 50 cr. Școala rom. din Icloda, 2 fl. 50 cr. Ilie Avram, inv. Babța (Selagiu), 5 fl. Gavr. Leț, inv. Gioroc (Selagiu) 5 fl. Const. Cupșa, inv. Selagiu, 5 fl. Iac. Alexi, inv. Selagiu, 5 fl. Școala rom. din Tincova, 2 fl. G. Pop, inv. Selagiu, 3 fl. Trif. Bregă, preot Omor (Temes) 5 fl. Teod. Rus, inv. Husmezeu, 5 fl. Vas. Vescan, inv. Zăpirt (Olpret), 5 fl. Teod. Pop, inv. Basesci (Selagiu), 2 fl. 50 cr. Comuna Scrofa și Luncoiul de jos, 5 fl. Școala rom. din Kerülös (Kis-Jenö) 2 fl. 50 cr. Școala rom. din Caransebeș, 1 fl. 25 cr. Iac. Mureșan, inv. Cluș, 2 fl. 50 cr. G. Hașăș, inv. Atyas, 2 fl. 50 cr. Teodor Suci, inv. Măndruloc (Arad) 4 fl. Școala rom. din Füzés 2 fl. 50 cr. Școala rom. din Iaz 2 fl. 50 cr. Alte 10 școle din Selagiu cu câte 2 fl. 50 cr. = 25 fl. În alte 3 locuri 11 fl. 25 cr.

III. Primăvara.

	pag.
104. Primăvara	83
105. Cântec de primăvară	84
106. Comuna	84
107. Limba românească	85
108. „O mână spală pre alta“	85
109. Toporul și pădurea	86
110. Cine e de-aprópele meu?	87
111. Cérta nu aduce folos	88
112. Cărăușul șiret	88
113. O faptă nobilă	89
114. Judele înțelept	90
115. Fi onest séu de omenie	91
116. Pierdut	92
117. Înșelăciuni	92
118. Ochiul lui Dumneđen	93
119. „la-ți căciula, Nițule!“	94
120. Flórea prețioasă	96
121. Visul unei copile	96
122. Rëndul bun	97
123. Țigla din acoperiș	98
124. Pástrarea	98
125. Avarul	99
126. „Lucru réu“	100
127. Morarul cu fiul séu	101
128. Ocupațiunile ómenilor	102
129. Lucrați și vă rugați!	104
130. Dumineca	104
131. Plugarul	104
132. Cântecul plugarului	105
133. Pánea	106
134. Plugul	106
135. Doué fieră de plug	107
136. Séménătorii	107
137. Rodica	108
138. Lutul e greu	108
139. Fómetea la plugar și la pescar	109
140. Ghiocelul	110
141. Legenda rosei	111
142. Alunul	111
143. Fagul	112
144. O rață lină	113
145. Barza séu cocostircul	113
146. Paséřile cântátóre	114
147. Cucul	115
148. Rîndunica	116
149. Stiglețul și ciocárlanul	117
150. Buha séu bufnița	118
151. Scara	118
152. Liliacul	119
153. Cuibul paséřilor	119
154. Oul de paséře	120

IV. Vara.

155. Vara	121
156. Cântec de vară	121
157. Încetul cu 'nctul de- parte ajungí	122
158. Graurul cuminte	123
159. Pápușoiul	123
160. Sécara	124
161. Cum se face pánea	126
162. Copila modestă	126

	pag.
163. Diminéța avut, séra sé- rac	127
164. Furtuna	128
165. Fasolea	128
166. Cartofií	129
167. Cánepa și pánga de cá- nepă	130
168. Urzicarea	131
169. Flórea sórelui	131
170. Flórea	133
171. Nu numai din plug trá- esc ómenii	133
172. Doué grădine	134
173. Měrul	135
174. Merișorul	136
175. Ospétarul bun	137
176. Canon de bună voie	137
177. Al meu și al téu	138
178. Copilul și vaca	139
179. Plante veninóse	140
180. Bureții	141
181. Mușchiul	142
182. Séménța	143
183. Flórea și floráresa	144
184. Plantele	144
185. Masa cea mare	146
186. Mésuratul oilor pe bránză	146
187. Tunderea melnșelei	147
188. Nu pismui pre altul!	148
189. Trei svetnici de casă	148
190. Comóra din vie	149
191. Învéțați și meserií!	150
192. Nevoia este mama nás- cocirilor	151
193. Ostași	152
194. Călărețul	153
195. Neguțátorul și marinarul	153
196. Soldatul brav	153
197. Jumétate plosca	154
198. Fluierul ciobanului	154
199. Românul și Sultanul	155
200. Ioan Huniadi și Simeon Chemeni	157
201. Resplată neasteptată	158
202. Servitóreá credincióasă	159
203. Ariciul	159
204. Brósca	160
205. Doué brósce	161
206. Șopérla	161
207. Vipera	162
208. Somnul	163
209. Doi raci	163
210. Fluturií	163
211. Omida	164
212. Lipitóreá	165
213. Animalele	166
214. Sarea	167
215. Călétorie comódă	168
216. Gipsul	169
217. Mineralele	169
218. Suprafáța páméntului	170
219. La munte	171
220. Nu-mé-uita	173
221. Aséménarea lui Iisus despre séménátor	173
Proverbie	174

Din

„SCÓLA ROMÂNĂ“

pe anii 1876 și 1877

mai avem puține esemplare complete din amândoi anii,
prețul cărora s'a redus la **3 fl. pentru fie care an.**

Plan de învățământ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

pentru scólele populare din Ungaria în sensul art. de lege 38 din 1868. Precedat de ordinațiunea ministerului r. u. de culte și instrucțiune publică dela 26 August 1877, Nr. 21,678, prin carea s'a publicat acest plan. Tradus de Vasile Petri. Săbiu, 1877.
Editura traducătorului, prețul 20 cr., trimis prin postă 22 cr.